

Leefbaarheid:

Een onderzoek naar de stand
van zaken in Velve-Lindenhof en
de rol van individuele
kenmerken

Marlou Sommer
Oldenzaal, januari 2010

Leefbaarheid:
een onderzoek naar de stand van zaken in Velve-Lindenhof en de rol
van individuele kenmerken

Bacheloropdracht ter afronding van de bachelor Bestuurskunde aan de faculteit
Management en Bestuur aan de Universiteit Twente

Begeleiders: Dhr. Harry van der Kaap (Universiteit Twente)
Prof.dr. Bas Denters (Universiteit Twente)

Oldenzaal, januari 2010

Marlou Sommer
Kretalaan 71
7577 KK Oldenzaal
s0123986

Tel: 06-13581755

Mail: m.s.sommer@student.utwente.nl

Voorwoord

Met deze bacheloropdracht rond ik de eerste drie jaren van mijn studie Bestuurskunde aan de Universiteit Twente af. De opdracht richt zich op de leefbaarheid van de buurt Velve-Lindenhof, en in het bijzonder op de leefbaarheid van de subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof. In deze subbuurten zal gedurende een periode van twee jaar een experiment worden uitgevoerd met wijkcoaches, welke worden ingezet om sociale stijging onder de bewoners te bewerkstelligen. Dit experiment zal worden geëvalueerd door de Universiteit Twente in samenwerking met de Stichting Experimenten Volkshuisvesting en het Kennisinstituut Stedelijke Samenleving, en binnen het kader van dit evaluatieonderzoek zal in dit onderzoek een nulpuntmeting naar de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof plaatsvinden. Daarnaast wordt getracht meer inzicht te krijgen in de rol van individuele kenmerken bij verschillen in leefbaarheid.

De begeleiding en beoordeling van deze bacheloropdracht is in handen van de dr. Harry van der Kaap, docent aan de faculteit Management en Bestuur. Bij deze wil ik hem hartelijk danken voor zijn hulp en feedback, waardoor de kwaliteit van dit onderzoek is verbeterd. Daarnaast wil ik ook professor Bas Denters bedanken voor zijn functie als meelezer en zijn positieve feedback op mijn concept.

Marlou Sommer

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Hoofdstuk 1. Inleiding	7
1.1 Achtergrond en aanleiding onderzoek.....	7
1.2 Vraagstelling onderzoek	9
1.3 Doel van het onderzoek.....	9
1.4 Opbouw rapport.....	9
Hoofdstuk 2. Leefbaarheid	10
2.1 Typen en aspecten van leefbaarheid	10
2.2 Operationalisatie van aspecten van leefbaarheid	13
2.3 Conclusie deelvraag	15
Hoofdstuk 3. Dataverzamelmethode	16
3.1 Onderzoeksmethoden	16
3.2 Respons en representativiteit.....	18
Hoofdstuk 4. De leefbaarheid in Nieuwe Velve en Lindenhof	18
4.1 Methode van onderzoek	18
4.2 Resultaten vergelijking dimensies.....	18
4.3 Opmerkelijke overige resultaten.....	20
4.4 Conclusie deelvraag	20
Hoofdstuk 5. Vergelijking tussen de experimentele en controle subbuurten	21
5.1 Methode van onderzoek	21
5.2 Resultaten vergelijking dimensies.....	21
5.3 Controle voor leeftijdsopbouw.....	23
5.4 Conclusie deelvraag	24
Hoofdstuk 6. Vergelijking tussen Nieuwe Velve en Lindenhof en geheel Velve-Lindenhof	25
6.1 Methode van onderzoek	25
6.2 Resultaten vergelijking dimensies.....	25
6.3 Opmerkelijke overige resultaten.....	26

6.4 Conclusie deelvraag	27
Hoofdstuk 7. Individuele kenmerken en leefbaarheid	27
7.1 De beleidstheorie.....	27
7.2 De rol van individuele kenmerken bij leefbaarheid.....	28
7.3 Conclusie deelvraag	29
Hoofdstuk 8. Toetsing rol individuele kenmerken	30
8.1 Methode van onderzoek	30
8.2 Individuele kenmerken, leefbaarheid en leeftijd.....	31
8.3 Multi variate analyses	34
8.4 Conclusie deelvraag	35
Hoofdstuk 9. Conclusies en aanbevelingen.....	36
9.1 Bevindingen onderzoek.....	36
9.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	38
Literatuurlijst.....	39
Bijlagen.....	40
Bijlage 1: Operationalisatie van de kerncijfers	40
Bijlage 2: Indeling van kerncijfers en overige vragen onder de aspecten van leefbaarheid	44
Bijlage 3: Betrouwbaarheidsanalyses dimensies.....	46
Bijlage 4 Samenhang dimensies	52
Bijlage 5: Vragenlijst interview surveys	56
Bijlage 6: Respons en representativiteit	71
Bijlage 7 Analyse leefbaarheid Nieuwe Velve en Lindenhof en Enschede.....	73
Bijlage 8 Analyse verschil leefbaarheid experimentele en controle subbuurten.....	75
Bijlage 9 Controle voor leeftijdsopbouw.....	78
Bijlage 10 Analyse verschil leefbaarheid Nieuwe Velve en Lindenhof en Velve-Lindenhof	82
Bijlage 11 Multi Variate Analyses	84

Hoofdstuk 1. Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding onderzoek

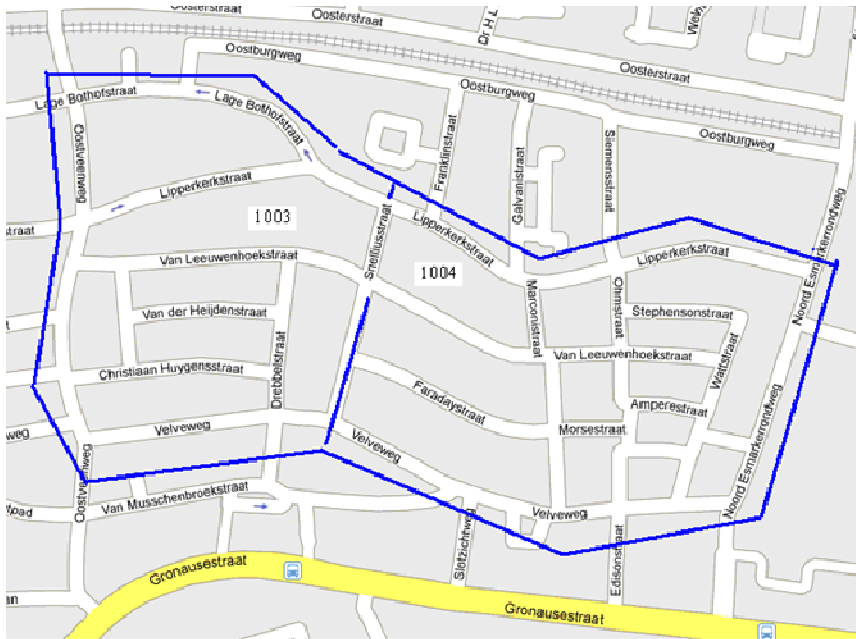
Het regeerakkoord 'Samen werken, samen leven', waarmee in 2007 het huidige kabinet haar regeervisie presenteerde, heeft geleid tot een vernieuwde aanpak van prioriteitswijken in Nederland. In het akkoord wordt gesteld dat het kabinet, samen met maatschappelijke organisatie en bewoners, problemen in achtergestelde wijken wil aanpakken om de kwaliteit van de leefomgeving in deze wijken te verbeteren (CDA, PvdA & CU, 2007, p.31). Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in het 'Actieplan Krachtwijken', waarbij 40 wijken uit 18 gemeenten zijn geselecteerd waarvan de leefbaarheid achterblijft bij de gemiddelde leefbaarheid in Nederland. Door een integrale aanpak van de problemen moeten deze 40 wijken binnen 8 tot 10 jaar 'weer vitale woon-, werk-, leer- en leefomgevingen zijn'. Om dit te bereiken dienen gemeenten aan de hand van de thema's uit het actieplan, namelijk wonen, werken, leren en opgroeien, integreren en veiligheid, een wijkactieplan op te zetten. Daarin moeten gemeenten aangegeven wat zij de komende jaren binnen de wijk willen bewerkstelligen, wat zij daaraan gaan doen en met wie, en wat zij daarvoor nodig achten (Ministerie VROM, 2007, p.3-10).

Één van deze aangewezen krachtwijken is de wijk Velve-Lindenhof in Enschede. In het wijkactieplan staat vermeld dat deze wijk wordt gekenmerkt door sociaaleconomische achterstanden, met name in de subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof. De gemeente Enschede wil bewoners van deze wijk onder andere laten stijgen op de maatschappelijke ladder door ze kansen te bieden volgens het concept 'voor wat, hoort wat'. Dit houdt in dat bewoners perspectief wordt geboden op sociale stijging, waarbij ze zelf hun vooruitgang en inzet bepalen (Gemeente Enschede, 2007, p.13). Daarbij worden wijkcoaches ingezet, welke bevoegdheden krijgen van betrokken organisaties om huis aan huis de sociale problematiek in de wijk aan te pakken. Dit moet leiden tot sociale stijging onder bewoners, waardoor ook de leefbaarheid van de wijk zou moeten verbeteren. Het werken met wijkcoaches, welke bevoegdheden krijgen van alle betrokken organisaties, betreft een experiment. De wijkcoaches worden ingezet op alle ruim 600 adressen in de subbuurten Nieuwe Velve (subbuurt 1003) en Lindenhof (subbuurt 1004) binnen de wijk Velve-Lindenhof, waarbij de volledige werkwijze wordt toegepast. Bewoners uit de overige subbuurten binnen de wijk zullen niet te maken krijgen met deze volledige werkwijze (Gemeente Enschede et al., 2008, p.1-3). In figuur 1.1 op de volgende bladzijde is te zien welke straten binnen Velve-Lindenhof gerekend worden tot het experimentele gebied van de subbuurten 1003 en 1004.

Het experiment met de wijkcoaches kan worden gezien als een uitvloeisel van het advies 'Stad en Stijging' van de Vromraad, waarin wordt gesteld dat beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing

zich meer moet richten op de vooruitgang van bewoners in steden, de zogenaamde sociale stijging. Volgens de raad kan sociale stijging worden bereikt via het onderwijs, het werk, wonen en vrije tijd. De Vromraad is van mening dat stedelijke vernieuwing pas goed werkt als de overheid zich, naast het streven naar verbetering van de leefbaarheid en sociale cohesie in steden, ook richt op sociale vooruitgang onder bewoners (Vromraad, 2006, p.7-8).

Figuur 1.1 De experimentele subbuurten 1003 en 1004 in Velve-Lindenhof

BRON: Universiteit Twente (2008)

De Universiteit Twente zal in samenwerking met de Stichting Experimenten Volkshuisvesting (SEV) en het Kennisinstituut Stedelijke Samenleving (KISS) het experiment met de wijkcoaches evalueren. Daarbij wordt onder andere gekeken in hoeverre de inzet van wijkcoaches in de subbuurten leidt tot de gewenste sociale stijging. Deze bacheloropdracht zal gericht zijn op dit evaluatieonderzoek naar het experiment met wijkcoaches. Maar omdat dit experiment in 2009 en 2010 wordt uitgevoerd is het tijdsbestek ten tijde van dit onderzoek onvoldoende om bruikbare gegevens te verzamelen over het effect of het proces van de wijkcoaches. Het evaluatieonderzoek zal ook beoordelen in hoeverre het experiment bijdraagt aan verbetering van het sociale klimaat, waarbij wordt onderzocht of het sociale klimaat van de experimentele subbuurten zich beter ontwikkelt dan het sociale klimaat van de gehele buurt Velve-Lindenhof en twee vergelijkbare controlebuurten, te weten subbuurt 2402 in Stadsveld-Zuid en subbuurt 2305 in Stevenfenne. Onder het sociale klimaat wordt onder andere het oordeel over de leefbaarheid verstaan (Universiteit Twente, 2008).

Dit onderzoek zal zich richten op dit oordeel over de leefbaarheid en daarbij zal het onderzoeksdesign van het evaluatieonderzoek worden gevolgd. Allereerst zal worden nagegaan hoe het is gesteld met de leefbaarheid van de experimentele subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof. Daarna zal de leefbaarheid van deze subbuurten worden vergeleken met de leefbaarheid van de gehele buurt en de twee aangewezen controle subbuurten binnen het evaluatieonderzoek. Verder wordt gezocht naar

een verklaring voor mogelijke verschillen in leefbaarheid tussen de onderzochte buurten. Door aan te sluiten bij het advies van de Vromraad, waaruit het experiment met de wijkcoaches is voortgekomen, en andere wetenschappelijke publicaties, wordt gekeken of verschillen in leefbaarheid verklaard kunnen worden door verschillen in individuele kenmerken tussen buurten.

1.2 Vraagstelling onderzoek

Uit de achtergrond en aanleiding is de vraagstelling van dit onderzoek afgeleid:

Hoe verhoudt de leefbaarheid van de subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof van het experiment wijkcoaches zich tot de leefbaarheid elders en in hoeverre kunnen verschillen in leefbaarheid worden verklaard door verschillen in individuele kenmerken tussen buurten?

Daarbij worden de volgende deelvragen beantwoord:

1. Wat wordt verstaan onder leefbaarheid?
2. Hoe leefbaar zijn de experimentele subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof?
3. In hoeverre verschilt de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof van de leefbaarheid in de subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne?
4. In hoeverre verschilt de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof van de leefbaarheid van de gehele buurt Velve-Lindenhof?
5. Wat is in de literatuur bekend over het verklaren van verschillen in leefbaarheid tussen buurten door individuele kenmerken?
6. In hoeverre zijn verschillen in leefbaarheid te verklaren door verschillen in individuele kenmerken?

1.3 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om duidelijkheid te verkrijgen over de leefbaarheid van de experimentele subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof. Het onderzoek dient daarbij als nulpuntmeting voor het evaluatieonderzoek naar wijkcoaches van de UT, de SEV en het KISS, ten aanzien van het effect van wijkcoaches op de leefbaarheid. Ten tijde van het evaluatieonderzoek kan deze nulmeting worden gebruikt om na te gaan of er daadwerkelijk sprake is van verbetering van de leefbaarheid door sociale stijging onder bewoners.

Daarnaast wordt onderzocht of individuele kenmerken van bewoners een rol spelen bij verschillen in leefbaarheid tussen buurten. Daarbij worden zowel de huidige beleidstheorie als andere theorieën getoetst, die stellen dat individuele kenmerken een rol spelen bij verschillen in leefbaarheid. Dit deel van het onderzoek kan bijdragen aan inzichten over de oorzaken van verschillen in leefbaarheid en kan mogelijk leiden tot een betere aanpak van leefbaarheidsproblemen.

1.4 Opbouw rapport

In het vervolg van dit rapport zullen de deelvragen worden beantwoord, maar voordat hiertoe wordt overgegaan zal in hoofdstuk 2 worden ingegaan op de vraag wat in dit onderzoek moet worden verstaan onder leefbaarheid. Vervolgens zullen de te gebruiken onderzoeksmethoden en data in hoofdstuk 3 worden besproken. De deelvragen 2 tot en met 4 zullen respectievelijk aan bod komen in hoofdstuk 4 tot en met 6, waarbij de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof wordt beoordeeld

en vergeleken met andere buurten. In hoofdstuk 7 wordt aan de hand van literatuuronderzoek getracht individuele kenmerken te vinden die gerelateerd zijn aan leefbaarheid, waarop in het daaropvolgende hoofdstuk de relatie van deze kenmerken met het oordeel over de leefbaarheid wordt getoetst. In hoofdstuk 9 wordt tenslotte een antwoord gegeven op de vraagstelling van dit onderzoek en worden enkele aanbevelingen gedaan voor het later uit te voeren evaluatieonderzoek.

Hoofdstuk 2. Leefbaarheid

Om de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof vast te kunnen stellen is het van belang om het begrip leefbaarheid uit te diepen. In dit hoofdstuk moet worden gekomen tot een goede interpretatie van het begrip leefbaarheid voor dit onderzoek. Daarnaast zullen aspecten en indicatoren van leefbaarheid worden besproken, waaruit een indeling van aspecten moet ontstaan die leidt tot een goede meting en vergelijking van de leefbaarheid.

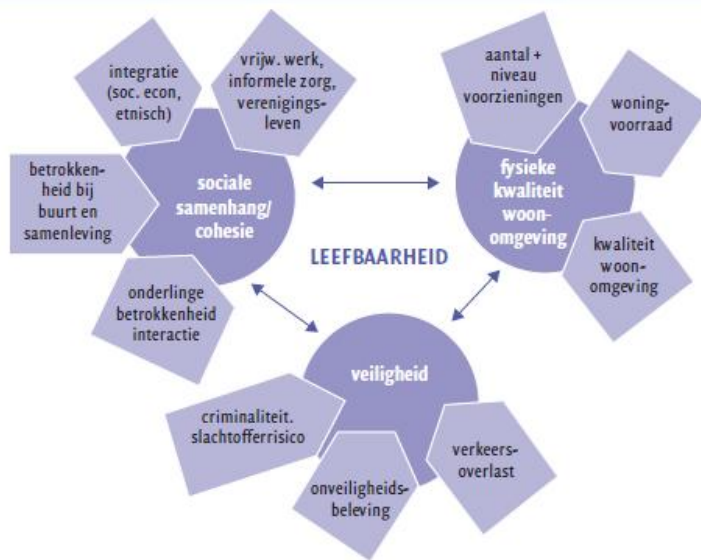
2.1 Typen en aspecten van leefbaarheid

Leefbaarheid, in het Engels 'liveability', is een steeds vaker voorkomend begrip binnen de Nederlandse samenleving. Dit is mede te danken aan de nadruk die het huidige kabinet legt op de aanpak van steden en achtergebleven wijken, waardoor leefbaarheid een 'hot item' is binnen de politiek. Geld wordt geïnvesteerd om de leefomgeving en leefbaarheid binnen steden, wijken en buurten te verbeteren (VROM, 2009). Maar wat betekent leefbaarheid eigenlijk?

In de huidige Van Dale is het begrip leefbaarheid niet als zodanig terug te vinden. Wel is een beschrijving te vinden van leefbaar, wat wordt omschreven 'als geschikt om erin en ermee te leven' (Van Dale, 2009). Deze omschrijving is nogal abstract en niet specifiek gericht op de leefbaarheid van buurten, het onderwerp van dit onderzoek.

Leefbaarheid is veelvuldig onderwerp van onderzoek in de literatuur, waarbij vaak wordt ingegaan op de betekenis van leefbaarheid en de rol die omgevingskenmerken spelen. Zo stelt het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in hun publicatie 'Zekere banden' uit 2002 dat leefbaarheid kan worden gezien 'als het samenspel tussen de fysieke kwaliteit, de sociale kenmerken en de veiligheid van de woonomgeving'. Het aspect van de fysieke kwaliteit heeft daarbij betrekking op de openbare ruimte en voorzieningen in de woonomgeving. De sociale kenmerken hebben betrekking op mensen en relaties tussen mensen en onder het aspect veiligheid wordt onder andere criminaliteit en overlast verstaan. Het SCP gaat er vanuit dat deze drie aspecten van leefbaarheid elkaar beïnvloeden en zij hebben indicatoren toegekend aan deze aspecten om de leefbaarheid vast te kunnen stellen. In figuur 2.1 op de volgende bladzijde is het model van het SCP te raadplegen, waarbij moet worden opgemerkt dat het SCP dit model gebruikt om de leefbaarheid zowel aan de hand van objectieve als subjectieve gegevens vast te stellen. De toepassing van beide typen gegevens komt duidelijk naar voren in het model, waarbij aan de hand van gegevens op wijk- of buurtniveau de indicator 'aantal + niveau voorzieningen' objectief zal worden vastgesteld, terwijl de indicator 'onveiligheidsbeleving' percepties van bewoners vertegenwoordigt (SCP, 2002, p.25-28).

Figuur 2.1 Het SCP model voor leefbaarheid

Bron: SCP (2002, p.27)

Binnen het SCP model wordt de leefbaarheid dus vastgesteld aan de hand van zowel objectieve als subjectieve indicatoren. Volgens de literatuur is dit echter niet gebruikelijk en wordt er juist onderscheidt gemaakt tussen deze twee stromingen bij het omschrijven van het begrip leefbaarheid. Daarbij wordt echter niet gesproken over een objectieve, maar over een meer geobjectiveerde en een subjectieve kijk op leefbaarheid, waarbinnen weer kleine verschillen in omschrijvingen zijn waar te nemen.

De meer geobjectiveerde kijk op leefbaarheid wordt omschreven als de mate waarin de noodzakelijk geachte voorwaarden binnen een leefomgeving aanwezig zijn. Deze omschrijving wordt door Veenhoven ook wel de veronderstelde leefbaarheid genoemd, waarbij vooraf normen over omgevingskenmerken worden opgesteld en deze achteraf worden getoetst op hun aanwezigheid. Maar welke veronderstelde normen een leefbare omgeving moeten vertegenwoordigen is niet geheel objectief vast te stellen en deze kunnen daarnaast ook per persoon of gebied verschillen, waardoor de normen contextafhankelijk zijn. Veenhoven stelt dat niet in het algemeen kan worden vastgesteld welke normen dienen te worden gebruikt om de leefbaarheid vast te stellen. Volgens hem kunnen enkel thema's worden aangewezen die door de normen worden vertegenwoordigd. Dit leidt tot de vraag wie deze normen over de omgevingskenmerken moet vaststellen. Omdat niet expliciet wordt ingegaan op deze vraag, maar wel een link wordt gelegd tussen de veronderstelde leefbaarheid en

politiek, worden beleidsmakers naar voren geschoven als bedenkers van de omgevingsnormen (Veenhoven, 2000, p.6-7, 21-28). Omdat het zeer waarschijnlijk is dat beleidsmakers zich bij hun keuze laten leiden door hun eigen perceptie van de situatie, kan het vaststellen van de normen niet geheel objectief plaatsvinden. Door deze eigen perceptie en de contextafhankelijkheid van normen, kan deze stroming van leefbaarheid dan ook niet worden omschreven als een objectieve kijk, maar als een meer geobjectiveerde kijk op leefbaarheid.

De andere stroming van onderzoek naar leefbaarheid wordt gekenmerkt door een subjectief begrip van leefbaarheid. Deze stroming stelt de perceptie of waardering van bewoners centraal. Doordat het oordeel van mensen nu bepalend is voor de leefbaarheid van de omgeving, kan worden aangesloten bij de redenering van het RIVM en het RIGO dat leefbaarheid betrekking heeft op de 'fit tussen mens en omgeving'. Vanuit het perspectief van de mens wordt gekeken naar de leefomgeving, waardoor de mens bepaalt of de omgeving leefbaar is of niet. Leefbaarheid wordt door hen dan ook omschreven als de vraag in hoeverre de leefomgeving aansluit bij de wensen en behoeften van bewoners, welke wordt beantwoord vanuit de mens zelf (RIGO & RIVM, 2003, p.57-59).

De redenering dat leefbaarheid betrekking heeft op de fit tussen bewoners en hun omgeving wordt door veel onderzoeken, waarin het oordeel van bewoners centraal wordt gesteld, gevolgd. Zo is een soortgelijke definitie te vinden in een onderzoek naar de leefbaarheid in de Schipholregio door het RIGO, waarin leefbaarheid als 'de waardering van de woonomgeving door de bewoners' wordt omschreven, waarbij de waardering berust op oordelen over kenmerken van de omgeving (RIGO, 2001, p. 13).

Daarnaast laat ook de praktijk zien dat de subjectieve kijk op leefbaarheid één van de meest gangbare omschrijvingen is. Zo is de Leefbarometer van het ministerie van VROM gebaseerd op oordelen van bewoners, waarbij via deze oordelen de leefbaarheid van alle gemeenten en buurten in Nederland in kaart wordt gebracht. Ook binnen leefbaarheids- en veiligheidsonderzoeken van gemeenten staat de perceptie van bewoners centraal. Dit type begrip van leefbaarheid staat ook wel bekend als de gepercipieerde leefbaarheid, welke volgens Van Dorst contextafhankelijk is en beïnvloed wordt door persoonskenmerken en kenmerken van de omgeving (van Dorst, 2005, p.77-81). Daarnaast kan het worden gezien als een dynamisch proces, omdat bewoners hun omgeving beoordelen en trachten om te gaan met negatieve aspecten in hun omgeving, waardoor de leefomgeving telkens wordt hergewaardeerd (RIVM, 2001, p.65).

Er bestaan dus twee typen definities van leefbaarheid. De meer geobjectiveerde kijk op leefbaarheid houdt in dat omgevingsnormen door beleidsmakers worden opgesteld en wordt gekeken in hoeverre omgevingsaspecten aansluiten bij deze normen. In dit onderzoek zal echter de subjectieve kijk op leefbaarheid centraal staan, omdat in de te gebruiken data de leefbaarheid is vastgesteld aan de hand van oordelen van bewoners. Uit het SCP model is al gebleken dat omgevingskenmerken een rol spelen bij het oordeel van bewoners over hun woon- en leefomgeving. Ook in andere rapportages wordt gesteld dat bewoners hun omgeving beoordelen aan de hand van omgevingsaspecten. Daarbij komen de aspecten fysieke kwaliteit, sociale kenmerken en veiligheid uit het SCP model ook terug in rapportages van het VROM en het RIGO, zij het in iets andere bewoordingen. Het VROM stelt echter

dat het oordeel van bewoners over hun leefomgeving naast deze kenmerken ook gebaseerd is op de kwaliteit van de eigen woning. Daarnaast verschillen de indicatoren ook enigszins van de indicatoren van het SCP (VROM, 2004, p.15). Ook het RIGO neemt het aspect woning mee in hun onderzoek naar de leefbaarheid in de Schipholregio, en spreekt bij overlast van milieukenmerken, wat in het kader van dat onderzoek begrijpelijk is (RIGO, 2001, p.14-17).

Omdat uit de aangehaalde onderzoeken duidelijk wordt dat het oordeel van bewoners veelal gebaseerd is op de fysieke kwaliteit van de buurt, sociale kenmerken uit de buurt, veiligheid en kenmerken van de woning, zullen deze aspecten binnen dit onderzoek de leefbaarheid bepalen. Daarbij zijn indicatoren toegewezen aan de aspecten, waarbij het model van het SCP als uitgangspunt is genomen en daarnaast naar eigen inzicht indicatoren van het VROM en het RIGO zijn toegevoegd, zodat een volledig beeld van de aspecten ontstaat. Omdat binnen dit onderzoek de subjectieve kijk op leefbaarheid centraal staat, zijn de indicatoren omgevormd tot percepties van de aspecten. In figuur 2.2 zijn de aspecten en indicatoren te raadplegen, welke binnen dit onderzoek het model van leefbaarheid vormen.

Figuur 2.2 Model van leefbaarheid binnen dit onderzoek, met aspecten en indicatoren

Fysieke kwaliteit van de omgeving	Sociale kenmerken van de omgeving	Kenmerken van de woning	Veiligheid in de buurt
• Perceptie aantal, niveau en dichtheid voorzieningen • Perceptie kwaliteit van de woonomgeving • Perceptie woningvoorraad • Perceptie type bebouwing • Perceptie hoeveelheid groen	• Perceptie onderlinge betrokkenheid en interactie • Perceptie betrokkenheid bij buurt en samenleving • Perceptie integratie • Perceptie vrijwilligerswerk, informele zorg, verenigingsleven	• Perceptie grootte • Perceptie indeling • Perceptie kwaliteit • Perceptie sfeer • Perceptie isolatie	• Gep. hoeveelheid criminaliteit • Perceptie slachtofferrisico • Onveiligheidsbeleving • Gep. hoeveelheid verkeersoverlast • Gep. hoeveelheid sociale overlast • Gep. hoeveelheid vervuiling, bekladding • Gep. hoeveelheid vermogensdelicten

2.2 Operationalisatie van aspecten van leefbaarheid

Nu de aspecten van leefbaarheid bekend zijn, zullen deze geoperationaliseerd moeten worden om de leefbaarheid van onder andere Nieuwe Velde en Lindenhof vast te kunnen stellen. Daarbij zal een operationalisatie worden gekozen die zowel door de literatuur als de empirische data wordt ondersteund. Omdat de vragen uit de interview surveys en de enquêtes naar de leefbaarheid en veiligheid van buurten in Enschede voornamelijk gebaseerd zijn op aanbevelingen uit het 'Draaiboek enquête leefbaarheid en veiligheid', zal allereerst worden gekeken of de indeling van indicatoren in kerncijfers van leefbaarheid uit dit draaiboek bruikbaar is binnen dit onderzoek (RIGO, 2003, p.12-13). In bijlage 1 staat de indeling van de kerncijfers opgesomd, waarbij per kerncijfer staat aangegeven welke indicatoren volgens het draaiboek moeten worden gebruikt om te komen tot een score op het kerncijfer. Vervolgens is gekeken in hoeverre deze kerncijfers en indicatoren operationaliseerbaar zijn binnen dit onderzoek, door ze te vergelijken met vragen uit de interview surveys. Daarbij moet worden opgemerkt dat de kerncijfers 16 en 17, over respectievelijk de gehechtheid aan de stad en de verwachte ontwikkeling van de stad, en het deel van kerncijfer 9 over het algemene

onveiligheidsgevoel, niet zijn meegenomen in deze vergelijking omdat dit onderzoek enkel uitspraken wenst te doen over de leefbaarheid op buurtniveau.

De vergelijking in bijlage 1 laat zien dat de indeling in kerncijfers van leefbaarheid goed operationaliseerbaar is binnen dit onderzoek. Enkel kerncijfer 10, slachtofferschap, is niet operationaliseerbaar, voor de overige kerncijfers geldt dat een volledige schaalscore kan worden berekend. Omdat de kerncijfers veelal informatie bevatten over één van de vier aspecten van leefbaarheid, kunnen deze kerncijfers worden geplaatst onder deze aspecten. In bijlage 2 zijn de kerncijfers toegewezen aan één van de vier aspecten van leefbaarheid, waarbij elk kerncijfer slechts onder één aspect kan worden geplaatst. Daarnaast zijn ook nog enkele vragen uit de interview surveys toegewezen aan de aspecten, omdat deze vragen informatie bevatten over de leefbaarheid, maar niet zijn meegenomen onder een kerncijfer.

De toewijzing van de kerncijfers en overige vragen aan de vier aspecten van leefbaarheid sluit aan bij zowel de literatuur als de empirisch beschikbare data. Aan de hand van betrouwbaarheidsanalyses is onderzocht of de verschillende items, die zijn toegewezen aan de aspecten van leefbaarheid en in bijlage 2 zijn te raadplegen, bij elkaar passen. De verschillende items worden daarbij teruggebracht tot één schaal van items per aspect van leefbaarheid. Daarbij moet worden opgemerkt dat per kerncijfer of vraag, en niet per onderliggende indicator, is gekeken naar de samenhang met de andere items binnen de aspecten. Hierdoor worden de analyses vereenvoudigd en tellen alle items even zwaar mee. In bijlage 3 zijn de resultaten van de betrouwbaarheidsanalyses te raadplegen, welke hebben geresulteerd in dimensies voor de aspecten fysieke kwaliteit, sociale kenmerken, kenmerken van de woonomgeving, en veiligheid, waarvan de items staan opgesomd in tabel 2.1. Het toetsen van de samenhang van deze dimensies heeft niet geleid tot een andere indeling van leefbaarheid. In bijlage 4 zijn de resultaten van de analyses naar de samenhang terug te vinden, samen met een korte beschrijving van dit proces.

Tabel 2.1 Dimensies van leefbaarheid met bijbehorende items

<i>Dimensie Fysiek</i>	<i>Dimensie Sociaal</i>	<i>Dimensie Woning</i>	<i>Dimensie Veiligheid</i>
K6: Algemene evaluatie buurt	K4: Sociale kwaliteit omgeving	K1: Individuele woonbeleving	K5: Perceptie van overlast
K7: Cijfer woonomgeving	V15: Eigen inzet buurt	K2: Rapportcijfer eigen woning	K11: Perceptie van vermogensdelicten
	V16: Inzet buurtgenoten buurt		K12: Perceptie van dreiging
	V17: Contact met burelen		
	V18: Omgang met burelen		

Aan de hand van de gecreëerde dimensies zal de leefbaarheid worden vastgesteld en vergeleken, zodat een overzichtelijk beeld ontstaat van de leefbaarheid van buurten. Omdat niet alle kerncijfers en vragen zijn opgenomen onder de dimensies zal deze operationalisatie geen volledig beeld van de aspecten van leefbaarheid opleveren. Een vergelijking van de dimensies met het model van

leefbaarheid binnen dit onderzoek en bijlage 2 laat zien dat binnen de dimensie fysiek niet wordt ingegaan op de perceptie van de voorzieningen en de woningvoorraad. Voor het aspect sociale kenmerken geldt dat de bijbehorende dimensie ingaat op het oordeel over de betrokkenheid en interactie, maar niet de perceptie van de integratie en het vrijwilligerswerk behandelt. De dimensie woning dekt bijna het gehele aspect, enkel het oordeel over de isolatie van de woning komt niet aan bod. Voor het aspect veiligheid in de buurt geldt tenslotte dat door de indeling via dimensies niet wordt ingegaan op de onveiligheidsbeleving, de perceptie van de verkeersoverlast en het slachtoffer risico. Ondanks deze tekortkomingen kan worden geconcludeerd dat de vier dimensies een goede operationalisatie vormen binnen dit onderzoek. Een volledig beeld van de aspecten is nauwelijks realiseerbaar, omdat de vragenlijsten niet zijn geconstrueerd aan de hand van de literatuur. Daarnaast levert de indeling in dimensies een overzichtelijk beeld op van de leefbaarheid, en sluit deze indeling zowel aan bij de literatuur als bij de empirisch beschikbare data.

2.3 Conclusie deelvraag

In dit hoofdstuk is onderzocht wat moet worden verstaan onder leefbaarheid en welke aspecten van leefbaarheid moeten worden vergeleken. Binnen dit onderzoek staat het perspectief van bewoners centraal, waardoor leefbaarheid kan worden omschreven als het oordeel van bewoners over hun woon- en leefomgeving. Volgens de literatuur is dit oordeel veelal gebaseerd op vier omgevingskenmerken, ook wel aspecten van leefbaarheid genoemd. Deze aspecten, de fysieke kwaliteit van de woonomgeving, de sociale kenmerken van de woonomgeving, kenmerken van de woning en de veiligheid in de buurt, zijn vervolgens gekoppeld aan de beschikbare empirische data. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in vier dimensies, elke horende bij een van de aspecten van leefbaarheid, waarbij aan de hand van kerncijfers of vragen de leefbaarheid op de dimensies kan worden berekend. Aan de hand van deze dimensies zal de leefbaarheid worden vastgesteld, waardoor een goed en overzichtelijk beeld zal ontstaan en duidelijk wordt op welke aspecten de leefbaarheid van buurten verschilt.

Hoofdstuk 3. Dataverzamelingmethoden

Nu bekend is dat de leefbaarheid zal worden vastgesteld aan de hand van oordelen van bewoners over hun woon- en leefomgeving, zal in dit hoofdstuk worden ingegaan op de dataverzamelingmethoden van het onderzoek. Met dataverzamelingmethoden worden methoden bedoeld die worden gebruikt om data over de populatie van je onderzoek te verzamelen (Geurts, 1999, p.60). Het gebruik van deze methoden en data moet leiden tot antwoorden op de deelvragen en uiteindelijk tot het beantwoorden van de vraagstelling.

3.1 Onderzoeksmethoden

Verschillende onderzoeksstrategieën zullen in dit onderzoek worden gebruikt om de deelvragen te beantwoorden. Reeds in het vorige hoofdstuk is literatuuronderzoek uitgevoerd om de eerste deelvraag te kunnen beantwoorden. Ook voor de beantwoording van deelvraag vijf zal deze onderzoeksmethode worden gebruikt. Literatuuronderzoek moet leiden tot een theoretisch kader over de rol van individuele kenmerken van bewoners bij verschillen in leefbaarheid. Het gebruik van dit kader moet het kiezen van operationalisaties en het verrichten van de juiste metingen over de rol van individuele kenmerken in het vervolg van het onderzoek vergemakkelijken.

De beantwoording van de overige deelvragen zal plaatsvinden aan de hand van verschillende typen data. Deze data zijn onder meer afkomstig uit interview surveys en bestanden en statistieken van de gemeente Enschede en zullen worden gebruikt om analyses uit te voeren. Omdat gegevens worden gebruikt die zijn verzameld door anderen en deze opnieuw zullen worden geanalyseerd, zij het met een ander doel, is er sprake van de methode onderzoek van secundaire gegevens. Dit heeft als voordeel dat ik zelf geen tijd en geld hoeft te steken in het afnemen van vragenlijsten en het

verzamenen van data (Babbie, 2004, p.276). In de onderstaande alinea's zal per deelvraag worden uitgelegd welke data binnen de secundaire analyse opnieuw zal worden gebruikt.

Voor de beantwoording van zowel deelvraag twee als deelvraag vier zal gebruikt worden gemaakt van data uit interview surveys en databestanden van de gemeente Enschede. Het vaststellen van de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof, de tweede deelvraag, lijkt op het eerste gezicht enkel te kunnen geschieden aan de hand van data uit de interview surveys. Deze surveys zijn in maart en april 2009 bij +/- 75 bewoners van de experimentele subbuurten afgenomen door studenten van de Universiteit Twente, waarbij is gevraagd naar ervaring en waardering van de leefbaarheid en veiligheid. In bijlage 5 is de vragenlijst van de interview surveys opgenomen. Aan de hand van de gecreëerde dimensies zal de leefbaarheid worden vastgesteld. Om de scores van Nieuwe Velve en Lindenhof goed te kunnen interpreteren zal als referentiekader de gemiddelde score voor Enschede worden berekend aan de hand van gegevens van leefbaarheids- en veiligheidsonderzoeken uit de afgelopen jaren.

Voor deelvraag vier, die verschillen tussen de experimentele subbuurten en de gehele buurt Velve-Lindenhof tracht te achterhalen, geldt dezelfde procedure. De gegevens over de leefbaarheid van Velve-Lindenhof zullen afkomstig zijn uit de databestanden van de gemeente Enschede. Daarbij moet worden opgemerkt dat data over Velve-Lindenhof ook afkomstig is van bewoners van de experimentele subbuurten, en omdat het niet mogelijk is deze informatie te filteren, zullen mogelijke verschillen in leefbaarheid in werkelijkheid waarschijnlijk extremer zijn.

Voor beide deelvragen is het mogelijk om op basis van de beschikbare data de leefbaarheid te vergelijken op de dimensies fysiek, woning en veiligheid. Voor de dimensie sociaal geldt echter dat er geen volledige score kan worden berekend voor Enschede en Velve-Lindenhof, waardoor de leefbaarheid op deze dimensie enkel zal worden vergeleken op basis van kerncijfer 4, welke de sociale kwaliteit van de omgeving meet.

Op basis van data uit de interview surveys kan deelvraag drie worden beantwoord, welke verschillen in leefbaarheid tussen de experimentele en controle subbuurten onderzoekt. Deze surveys zijn niet alleen afgenomen in Nieuwe Velve en Lindenhof, maar ook bij +/- 75 bewoners in de controlebuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne. Omdat daarbij dezelfde vragen zijn voorgelegd omtrent veiligheid en leefbaarheid, kan op alle dimensies de leefbaarheid worden vergeleken.

Voor de deelvragen twee, drie en vier, welke de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof onderzoeken en vergelijken met de leefbaarheid van andere delen van Enschede, geldt dat op het analyiseniveau van buurten wordt getracht de leefbaarheid te beoordelen. Voor de laatste deelvraag, waarbij wordt onderzocht in hoeverre verschillen in leefbaarheid worden veroorzaakt door verschillen in individuele kenmerken, geldt dat individuen de analyse-eenheid vormen. Op individueel niveau zal worden onderzocht welke kenmerken van bewoners voorspellend kunnen zijn voor het oordeel over de leefbaarheid. Daarbij zullen gegevens over de leefbaarheid en individuele kenmerken worden gebruikt, welke afkomstig zijn uit de interview surveys en databestanden van de gemeente Enschede.

3.2 Respons en representativiteit

Voordat de deelvragen kunnen worden beantwoord moet eerst de respons en representativiteit van de steekproeven van de experimentele en controle subbuurten worden onderzocht. In bijlage 6 zijn de resultaten van deze analyses naar de respons en representativiteit te raadplegen, waarbij uitgebreider wordt ingegaan op de uitkomsten. De uitkomsten laten zien dat voor beide subbuurten geldt dat het responspercentage rond de 50% procent ligt. Dit responspercentage is niet heel erg goed te noemen, maar omdat er geen aanwijzingen zijn voor verstoringen in de representativiteit van beide steekproeven, is de respons ruim voldoende om analyses goed uit te kunnen voeren. Omdat er geen opmerkelijke verschillen zijn waar te nemen tussen de steekproeven en de populatie op de kenmerken leeftijd, geslacht en etniciteit, is er geen reden om te veronderstellen dat de steekproeven niet representatief zijn voor de populatie. Hierdoor geldt voor zowel de experimentele als de voor controle subbuurten dat analyses naar het oordeel over de leefbaarheid gegeneraliseerd kunnen worden naar de totale populatie in de subbuurten.

Hoofdstuk 4. De leefbaarheid in Nieuwe Velve en Lindenhof

Aan de hand van data uit de interview surveys zal in dit hoofdstuk de leefbaarheid van de experimentele subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof worden vastgesteld voor het jaar 2009. Deze meting zal daarbij gelden als nulpuntmeting voor het latere evaluatieonderzoek van het experiment wijkcoaches, waarbij in 2010 of 2011 deze meting zal worden herhaald. Uit die vergelijking moet blijken of door uitvoering van het project wijkcoaches de leefbaarheid in deze subbuurten is verbeterd.

4.1 Methode van onderzoek

Uit de literatuurstudie in hoofdstuk twee is gebleken dat vier aspecten van leefbaarheid kunnen worden onderscheiden, waarvoor dimensies zijn ontwikkeld om de leefbaarheid per aspect te kunnen meten en vergelijken. Aan de hand van de dimensies fysiek, sociaal, woning en veiligheid zal de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof worden vastgesteld. Om de oordelen over de leefbaarheid goed te kunnen interpreteren zal als referentiekader de score op elke dimensie worden vergeleken met de gemiddelde score voor Enschede. Wanneer uit de vergelijkende analyses blijkt dat de p-waarde kleiner is dan 0,05 kan worden geconcludeerd dat de steekproefgemiddelden van Nieuwe Velve en Lindenhof en Enschede significant verschillen. Zoals in het vorige hoofdstuk al is opgemerkt kunnen de scores voor Enschede en Nieuwe Velve en Lindenhof in zijn geheel worden vergeleken op de dimensies fysiek, woning en veiligheid. Echter voor de dimensie sociaal geldt een beperking, waardoor binnen deze dimensie enkel een vergelijking zal plaatsvinden op het kerncijfer 4, betreffende de sociale kwaliteit van de woonomgeving.

4.2 Resultaten vergelijking dimensies

In deze paragraaf zullen de resultaten van de analyses naar de leefbaarheid van de experimentele subbuurten en Enschede worden besproken. Tabel 4.1 op de volgende bladzijde laat de resultaten

zien, waarbij opvalt dat op alle drie dimensies en het kerncijfer over de sociale kwaliteit significante verschillen zijn gevonden. De gemiddelde score voor Nieuwe Velve en Lindenhof op de dimensie fysiek is een 6,4, terwijl de gemiddelde score voor Enschede op een 7,4 ligt. Met de p-waarde van <0,001 betekent dit dat de leefbaarheid van de experimentele subbuurten op het aspect fysieke kwaliteit van de woonomgeving ver achterblijft bij de gemiddelde leefbaarheid van Enschede op dit punt.

Zoals in de vorige paragraaf is opgemerkt is op de dimensie sociaal enkel een vergelijking van de score tussen de experimentele subbuurten en Enschede mogelijk op kerncijfer 4. De tabel laat zien dat Enschede significant hoger scoort dan de experimentele subbuurten op dit item, waardoor de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof op het punt van de sociale kwaliteit achterblijft bij de gemiddelde leefbaarheid van Enschede. Omdat in dit hoofdstuk de leefbaarheid van de experimentele subbuurten moet worden vastgesteld is apart gekeken naar de score van de subbuurten op de overige items op de dimensie sociaal. In tabel 4.2 zijn de scores van deze items opgenomen, waarbij een score tussen de 0 en 10 mogelijk is. Gezien de scores van 3,1 en 3,9 op respectievelijk de eigen inzet in de buurt en de inzet van buurtgenoten, waarbij een hogere score meer inzet betekent, zetten bewoners van de experimentele subbuurten zich slechts gering in voor de leefbaarheid in hun buurt. Ook het contact met de burens is niet heel frequent en diepgaand te noemen. De score op vraag 18 laat zien dat er wel sprake is van redelijk veel omgang tussen burens in Nieuwe Velve en Lindenhof.

Het significante verschil en de hogere gemiddelde score voor Enschede op de dimensie woning, wat uit tabel 4.1 valt af te lezen, laten zien dat bewoners in Enschede hun eigen woning beter waarderen dan bewoners van de experimentele subbuurten. Op basis van deze bevinding kan worden geconcludeerd dat de leefbaarheid op het aspect kenmerken van de woning gemiddeld in Enschede veel hoger ligt dan in Nieuwe Velve en Lindenhof.

Ook op de laatste dimensie, veiligheid, is een significant verschil gevonden tussen Enschede en de experimentele subbuurten. Omdat een hogere score op deze dimensie betekent dat de betreffende buurtproblemen overlast, vermogensdelicten en dreiging vaker voorkomen, kan uit de resultaten worden afgeleid dat deze problemen significant vaker voorkomen in Nieuwe Velve en Lindenhof dan gemiddeld in Enschede. Hierdoor blijft de leefbaarheid van de experimentele subbuurten ook op het aspect veiligheid in de buurt achter bij de gemiddelde leefbaarheid van Enschede.

Tabel 4.1 Resultaten vergelijking experimentele subbuurten en Enschede op de dimensies

		<i>N</i>	<i>Score</i>	<i>P-waarde</i>
<i>Dimensie Fysiek</i>	Exp. subbuurten	85	6,4	<0,001
	Enschede	2461	7,4	
<i>Kerncijfer 4: Sociale kwaliteit omgeving</i>	Exp. subbuurten	85	5,6	<0,001
	Enschede	13185	6,5	
<i>Dimensie Woning</i>	Exp. subbuurten	85	6,4	<0,001
	Enschede	2468	7,7	

<i>Dimensie Veiligheid</i>	Exp. subbuurten	85	3,1	<0,001
	Enschede	10675	2,0	

Tabel 4.2 Resultaten overige items dimensie Sociaal voor experimentele subbuurten

	<i>N</i>	<i>Exp. subbuurten</i>
<i>Vraag 15: Eigen inzet buurt</i>	84	3,1
<i>Vraag 16: Inzet buurtgenoten buurt</i>	82	3,9
<i>Vraag 17: Contact met buren</i>	85	4,6
<i>Vraag 18: Omgang met buurtgenoten</i>	85	5,9

4.3 Opmerkelijke overige resultaten

Om opmerkelijke scores op kerncijfers of vragen te kunnen opmerken zijn voor alle te onderscheiden kerncijfers en vragen analyses uitgevoerd. Bijlage 7 laat de resultaten van deze analyses zien en daaruit kan worden opgemaakt dat voor de meeste items geldt dat de scores significant verschillen in het nadeel van de experimentele subbuurten. Zo ligt het gemiddelde van Enschede onder andere hoger op de items over voorzieningen, medeverantwoordelijkheid en gehechtheid aan de buurt. Daarnaast valt op dat het significante verschil op de dimensie veiligheid niet wordt veroorzaakt door een verschil in het aantal vermogensdelicten tussen Enschede en Nieuwe Velve en Lindenhof. Verder is het opmerkelijk dat er geen significant verschil tussen de experimentele subbuurten en Enschede is gevonden op het item onveiligheidsgevoelens in de eigen buurt.

Gezien de significante verschillen op de dimensies van leefbaarheid en vele andere items is de score op kerncijfer 15 opvallend te noemen. De score op dit kerncijfer over de verwachte ontwikkeling van de buurt, welke niet kon worden geplaatst onder één van de vier aspecten, laat zien dat maar liefst 81% van de bewoners in Nieuwe Velve en Lindenhof een positieve ontwikkeling van hun buurt verwacht. Doordat dit percentage significant hoger ligt dan het percentage voor Enschede, kan worden gesteld dat bewoners van de experimentele subbuurten een betere ontwikkeling van hun buurt verwachten. Dit kan waarschijnlijk worden verklaard door het feit dat in de experimentele subbuurten veel initiatieven zijn opgezet om de buurt te verbeteren en dat dit in mindere mate geldt voor andere wijken in Enschede. Relatief veel bewoners uit Nieuwe Velve en Lindenhof zijn waarschijnlijk op de hoogte van de plannen, waardoor zij een positieve ontwikkeling van hun buurt verwachten.

4.4 Conclusie deelvraag

Op basis van de analyses in dit hoofdstuk kan worden afgeleid hoe het is gesteld met de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof. Gezien de significante verschillen tussen Enschede en de experimentele subbuurten op kerncijfer 4 en de dimensies fysiek, woning en veiligheid, waarbij de score van de experimentele subbuurten duidelijk achterblijft bij de gemiddelde score voor Enschede, kan worden geconcludeerd dat er grote verschillen in leefbaarheid bestaan. De leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof blijft dus duidelijk achter bij de gemiddelde leefbaarheid in Enschede. Desondanks houden bewoners van de experimentele subbuurten vertrouwen, want meer dan 80% van hen verwacht dat de buurt de komende jaren vooruit zal gaan.

Hoofdstuk 5. Vergelijking tussen de experimentele en controle subbuurten

In dit hoofdstuk zal de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof worden vergeleken met de leefbaarheid van de aangewezen controle subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne. Omdat deze controle subbuurten qua achtergrond, dat wil zeggen op het gebied van sociale problematiek en zelfde soort huisvesting, vergelijkbaar zijn met de experimentele subbuurten worden er geen significante verschillen in leefbaarheid verwacht.

5.1 Methode van onderzoek

Net als in het voorgaande hoofdstuk zal de vergelijking van de leefbaarheid tussen de experimentele en de controle subbuurten worden besproken aan de hand van de vier gecreëerde dimensies. Omdat data voor beide subbuurten zijn verzameld aan de hand van dezelfde vragenlijst, zal de vergelijking van de leefbaarheid kunnen plaatsvinden op alle dimensies. Aan de hand van analyses wordt nagegaan in hoeverre significante verschillen bestaan tussen Nieuwe Velve en Lindenhof en de controle subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne. Ook hier zal de p-waarde bepalend zijn voor het al dan niet verwerpen van de gelijkheid van steekproefgemiddelden voor beide buurten.

5.2 Resultaten vergelijking dimensies

In de onderstaande tabel staan de resultaten van de analyses naar het verschil in leefbaarheid tussen de experimentele en controle subbuurten kort samengevat. Daarbij valt direct op dat enkel op de dimensie sociaal geen significant verschil is gevonden tussen de subbuurten. Dat wil zeggen dat de steekproefgemiddelden op het aspect sociale kenmerken van de omgeving ongeveer gelijk zijn, waardoor de leefbaarheid tussen de experimentele en controle subbuurten op dit punt niet verschilt.

Tabel 5.1 Resultaten vergelijking experimentele en controle subbuurten op de dimensies

		<i>N</i>	<i>Score</i>	<i>P-waarde</i>
<i>Dimensie Fysiek</i>	Exp. Subbuurten	85	6,4	<0,001
	Contr. Subbuurten	83	7,5	
<i>Dimensie Sociaal</i>	Exp. Subbuurten	82	4,7	0,208
	Contr. Subbuurten	82	4,9	
<i>Dimensie Woning</i>	Exp. Subbuurten	85	6,4	<0,001
	Contr. Subbuurten	83	7,3	
<i>Dimensie Veiligheid</i>	Exp. Subbuurten	85	3,1	<0,001
	Contr. Subbuurten	83	2,0	

Voor de dimensie fysiek geldt dat de controle subbuurten significant hoger scoren dan Nieuwe Velde en Lindenhof, wat wil zeggen dat bewoners van de subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne hun woon- en leefomgeving beter beoordelen dan bewoners uit de experimentele subbuurten. Hierdoor kan worden gesteld dat de leefbaarheid van de experimentele subbuurten op het aspect fysieke kwaliteit achterblijft bij de leefbaarheid van de controle subbuurten.

Uit tabel 5.1 kan verder worden afgelezen dat de score op de dimensie woning significant hoger ligt voor de controle subbuurten. Bewoners uit deze subbuurten waarderen hun woning gemiddeld met een 7,3, terwijl bewoners uit Nieuwe Velde en Lindenhof hun woning gemiddeld slechts met een 6,4 waarderen. Door het significante verschil kan worden geconcludeerd dat de leefbaarheid van Nieuwe Velde en Lindenhof ook op het aspect kenmerken van woning achterblijft bij de leefbaarheid van de controle subbuurten.

De resultaten op vierde dimensie, die de leefbaarheid moet vaststellen op het aspect veiligheid in de buurt, laten zien dat de experimentele subbuurten significant hoger scoren dan de controle subbuurten. Deze hogere score betekent dat in Nieuwe Velde en Lindenhof significant vaker buurtproblemen voorkomen dan in de controle subbuurten. Op basis van deze bevinding kan worden gesteld dat de leefbaarheid van de experimentele subbuurten op het aspect veiligheid in de buurt achterblijft bij de leefbaarheid van de controle subbuurten.

Aan de hand van de resultaten kan worden gesteld dat op drie van de vier dimensies van leefbaarheid, de dimensies fysiek, woning en veiligheid, de controle subbuurten significant beter scoren dan de experimentele subbuurten. Enkel op de dimensie sociaal is geen significant verschil tussen beide subbuurten aangetroffen.

Naast de resultaten op de vier dimensies is daarnaast ook gekeken naar de scores van beide subbuurten op de afzonderlijke items. In bijlage 8 zijn de resultaten van deze analyse te raadplegen en daarbij valt op dat de resultaten hetzelfde beeld laten zien als de analyse van de vier dimensies. Daarbij kan worden opgemerkt dat voor zover er verschillen worden gevonden tussen de experimentele en controle subbuurten op de dimensie sociaal, deze wijzen op een positievere leefbaarheid voor de controle subbuurten. Tenslotte is het, net als bij de vergelijking tussen de

experimentele subbuurten en Enschede, opmerkelijk dat relatief meer bewoners uit de experimentele dan uit de controle subbuurten verwachten dat hun buurt de komende jaar vooruit zal gaan.

5.3 Controle voor leeftijdsopbouw

Omdat de aangewezen controle subbuurten in Stadsveld-Zuid en Stevenfenne qua achtergrond vergelijkbaar zijn met Nieuwe Velve en Lindenhof werden geen verschillen in leefbaarheid verwacht. Desondanks zijn op drie van de vier dimensies significante verschillen aangetroffen. Het onderzoek naar de representativiteit heeft laten zien dat de populaties van beide subbuurten verschillen in leeftijdsopbouw. Tabel 6.2 in bijlage 6 laat zien dat de populatie van Nieuwe Velve en Lindenhof meer jongeren bevat in vergelijking met de controle subbuurten, terwijl de populatie van de controle subbuurten in verhouding uit meer ouderen bestaat. Het populatie-effect van Nieuwe Velve en Lindenhof is het gevolg van sloopwerkzaamheden in de buurt, waardoor 200 van de in totaal 320 woningen in het herstructureringsgebied voorlopig worden bewoond door jongeren, totdat deze woningen worden gesloopt (Bruinsma, persoonlijke communicatie, 1 september 2009). Uit de literatuur is gebleken dat het individuele kenmerk leeftijd samenhangt met het oordeel over de leefbaarheid, waarbij wordt geconcludeerd dat ouderen positiever oordelen over de leefbaarheid dan jongeren (van der Laan Bouma-Doff, 2005, p.38-40). Gezien deze bevinding, de gevonden verschillen in leefbaarheid en de verschillen in leeftijdsopbouw tussen de experimentele en controle subbuurten, zullen de uitkomsten van paragraaf 5.2 worden gecontroleerd voor de leeftijdsopbouw.

Ten behoeve van de controle voor de leeftijdsopbouw zijn voor de populaties uit de experimentele en controle subbuurten drie leeftijdsgroepen geformeerd; jong, middelbaar en oud. Daarbij is getracht een ongeveer gelijk aantal respondenten per leeftijdsgroep te formeren voor beide subbuurten. Aan de hand van de variantie-analyse is getracht de vraag te beantwoorden of de gevonden verschillen tussen Nieuwe Velve en Lindenhof en de aangewezen controle subbuurten op de vier dimensies blijven bestaan wanneer gecorrigeerd wordt voor verschillen in de leeftijdsopbouw tussen beide subbuurten. In tabel 5.2 zijn de uitkomsten van de analyse naar de invloed van de leeftijd te raadplegen, waarbij een vergelijking plaatsvindt met uitkomsten van de bivariate analyses uit paragraaf 5.2. Uit de tabel kan worden afgelezen dat de verschillen op de dimensies fysiek, sociaal en veiligheid blijven bestaan wanneer wordt gecontroleerd voor de leeftijdsopbouw. Dit geldt niet op de dimensie woning, het gevonden significante verschil tussen de experimentele en controle subbuurten verdwijnt wanneer wordt gecontroleerd voor de leeftijdsopbouw in beide subbuurten.

Tabel 5.2 Uitkomsten analyse naar invloed leeftijd

	<i>Bivariate analyse (par. 5.2)</i>	<i>Multivariate analyse</i>
	Vershil tussen experimentele en controle subbuurten significant?	Vershil tussen experimentele en controle subbuurten significant na controle voor leeftijdsopbouw?
<i>Dimensie Fysiek</i>	Significant	Significant
<i>Dimensie Sociaal</i>	Niet significant	Niet significant
<i>Dimensie Woning</i>	Significant	Niet significant

<i>Dimensie Veiligheid</i>	Significant	Significant
----------------------------	-------------	-------------

Om het effect van de leeftijdsopbouw duidelijker in beeld te krijgen zijn in bijlage 9 voor de afzonderlijke dimensies figuren toegevoegd. Figuur 9.1 uit deze bijlage laat zien dat de leeftijdsopbouw van beide subbuurten geen enkel effect heeft op het oordeel over de leefbaarheid op de dimensie fysiek, wat overeenkomt met de bevinding in de bovenstaande tabel. Figuur 9.2 in bijlage 9 laat zien dat jongeren in de experimentele subbuurten negatiever oordelen over de leefbaarheid op de dimensie sociaal dan hun leeftijdsgenoten uit de controle subbuurten. Omdat de variantie-analyse heeft aangetoond dat het verschil in leefbaarheid op deze dimensie tussen beide subbuurten niet significant blijft, kan worden gesteld dat het effect van jongeren statistisch gezien niet significant is. Voor de dimensie woning geldt dat na controle voor de leeftijdsopbouw geen significant verschil meer wordt gevonden tussen beide subbuurten. Het patroon verandert dus wanneer leeftijd in de analyse wordt meegenomen. Uit figuur 9.3 in bijlage 9 blijkt dat deze verschuiving wordt veroorzaakt door het oordeel over de woning van de leeftijdsgroep middelbaar. De figuur laat zien dat bewoners van Nieuwe Velve en Lindenhof in de leeftijdscategorie middelbaar minder positief oordelen over hun woning dan bewoners van de controle subbuurten uit dezelfde leeftijdscategorie. Voor de dimensie veiligheid geldt tenslotte dat het gevonden verschil in leefbaarheid blijft bestaan na controle voor de leeftijdsopbouw. Uit de bijbehorende figuur in bijlage 9 kan worden afgelezen dat er sprake is van een interactie-effect: alle leeftijdsgroepen uit de experimentele subbuurten oordelen relatief gezien negatiever over de veiligheid in buurt dan hun leeftijdsgenoten uit de controle subbuurten. Maar dit interactie-effect is statistisch gezien niet significant.

Enkel op de dimensie woning blijkt het gevonden verschil over het oordeel over leefbaarheid tussen de experimentele en controle subbuurten te verdwijnen na controle voor de leeftijdsopbouw. Voor de dimensies fysiek, sociaal en veiligheid geldt dat de gevonden verschillen in leefbaarheid blijven bestaan wanneer gecorrigeerd wordt voor de leeftijdsopbouw. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat de verschillen in leeftijdsopbouw tussen de experimentele en controle subbuurten enkel van invloed zijn op het oordeel over de leefbaarheid op de dimensie woning. Voor de overige dimensies geldt dat het effect van de leeftijdsopbouw statistisch gezien niet significant is.

5.4 Conclusie deelvraag

In dit hoofdstuk is onderzocht of de leefbaarheid van de experimentele en controle subbuurten significant verschilt op de vier aspecten van leefbaarheid. Verwacht werd dat er geen significante verschillen zouden worden aangetroffen, omdat beide subbuurten qua achtergrond vergelijkbaar zijn. Uit de eerste analyses is gebleken dat de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof op de dimensies fysiek, woning en veiligheid duidelijk achterblijft bij de leefbaarheid van de controle subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne. Omdat de samenstelling van beide populaties verschilt in leeftijdsopbouw, en het onderzoeksdesign geen rekening heeft gehouden met dit verschil, is een tweede analyse uitgevoerd. Daarin is onderzocht in hoeverre de gevonden verschillen in leefbaarheid tussen de beide subbuurten uit de eerdere analyse blijven bestaan wanneer gecontroleerd wordt voor de leeftijdsopbouw. Deze analyse heeft uitgewezen dat de

significante verschillen tussen de experimentele en controle subbuurten op de dimensies fysiek en veiligheid blijven bestaan, en dat dit ook geldt voor het niet significante verschil op de dimensie sociaal. Enkel voor de dimensie woning geldt dat het significante verschil in leefbaarheid tussen beide subbuurten verdwijnt na controle voor de leeftijdsopbouw. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof op de dimensies fysiek en veiligheid achterblijft bij de leefbaarheid van de aangewezen controle subbuurten na controle voor de leeftijdsopbouw. Omdat geen significante verschillen werden verwacht in leefbaarheid wordt aangeraden om in het vervolgonderzoek goed te kijken naar de waarde van een vergelijking van de leefbaarheid. Mogelijk kan het vervolgonderzoek zich richten op de ontwikkeling van de verschillen in leefbaarheid tussen de beide subbuurten, in plaats van een absolute vergelijking van de leefbaarheid.

Hoofdstuk 6. Vergelijking tussen Nieuwe Velve en Lindenhof en geheel Velve-Lindenhof

De vorige hoofdstukken hebben uitgewezen dat de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof achterblijft bij de leefbaarheid van Enschede en de controle subbuurten. In dit hoofdstuk zal worden vastgesteld in hoeverre de leefbaarheid van de experimentele subbuurten verschilt van de leefbaarheid van Velve-Lindenhof, de buurt waarbinnen de experimentele subbuurten vallen.

6.1 Methode van onderzoek

Per dimensie zal de leefbaarheid van de experimentele subbuurten worden vergeleken met de leefbaarheid van de buurt Velve-Lindenhof. Bij het interpreteren van de resultaten moet rekening gehouden worden met het feit dat bewoners van Nieuwe Velve en Lindenhof ook deel kunnen uitmaken van de populatie bewoners voor Velve-Lindenhof. Hierdoor zullen gevonden verschillen in werkelijkheid waarschijnlijk groter zijn. Net als voor Enschede geldt voor de buurt Velve-Lindenhof dat er geen score kan worden berekend op de dimensie sociaal, waardoor binnen deze dimensie enkel de score op het kerncijfer over sociale kwaliteit van de woonomgeving zal worden vergeleken.

6.2 Resultaten vergelijking dimensies

Uit tabel 6.1 op de volgende bladzijde kan worden afgelezen dat op de dimensie fysiek een significant verschil is gevonden tussen de subbuurten en de gehele buurt, waarbij de hogere score voor Velve-Lindenhof impliceert dat bewoners uit de gehele buurt de fysieke kwaliteit van hun omgeving hoger waarderen dan bewoners uit de experimentele subbuurten. Op basis van dit verschil kan worden

gesteld dat de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof achterblijft bij de leefbaarheid van geheel Velve-Lindenhof op het aspect fysieke kwaliteit van de omgeving.

De bevindingen op het kerncijfer sociale kwaliteit laten zien dat er geen significant verschil kan worden waargenomen tussen de experimentele subbuurten en Velve-Lindenhof. Maar omdat de score voor de gehele buurt met een 6,1 noemenswaardig hoger uitvalt dan de score van een 5,6 voor de experimentele subbuurten, en het feit dat bewoners van de subbuurten ook als respondent zijn meegenomen voor Velve-Lindenhof, is het aannemelijk dat in werkelijkheid het verschil in sociale kwaliteit wel significant is. Daarom wordt aangenomen dat de leefbaarheid van de experimentele subbuurten op het kerncijfer sociale kwaliteit achterblijft bij de leefbaarheid van geheel Velve-Lindenhof.

Verder wordt uit tabel 6.1 duidelijk dat er een significant verschil is gevonden op de dimensie woning. De veel hogere score voor Velve-Lindenhof op deze dimensie en de p-waarde van $<0,001$ laten zien dat bewoners uit de gehele buurt hun eigen woning beter beoordelen dan bewoners uit de experimentele subbuurten. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat de leefbaarheid op het aspect kenmerken van de woning veel beter is in Velve-Lindenhof dan in haar subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof.

Uit de resultaten op de dimensie veiligheid kan worden afgeleid dat bewoners van de experimentele subbuurten significant vaker de buurtproblemen overlast, vermogensdelicten en dreiging ervaren dan bewoners uit de gehele buurt Velve-Lindenhof. Daarom kan worden gesteld dat ook op het aspect veiligheid in de buurt de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof significant achterblijft bij de leefbaarheid van Velve-Lindenhof.

Tabel 6.1 Resultaten vergelijking experimentele subbuurten en Velve-Lindenhof op de dimensies

		<i>N</i>	<i>Score</i>	<i>P-waarde</i>
<i>Dimensie Fysiek</i>	Exp. subbuurten	85	6,4	0,023
	Velve-Lindenhof	196	6,9	
<i>Kerncijfer 4: Sociale kwaliteit omgeving</i>	Exp. subbuurten	85	5,6	0,060
	Velve-Lindenhof	630	6,1	
<i>Dimensie Woning</i>	Exp. subbuurten	85	6,4	$<0,001$
	Velve-Lindenhof	199	7,6	
<i>Dimensie Veiligheid</i>	Exp. subbuurten	85	3,1	0,007
	Velve-Lindenhof	445	2,4	

6.3 Opmerkelijke overige resultaten

Bijlage 10 bevat de resultaten van de analyses naar opmerkelijke verschillen tussen de experimentele subbuurten en de gehele buurt Velve-Lindenhof op de te onderscheiden kerncijfers en vragen. Op de meeste items zijn significante verschillen aangetroffen in het voordeel van Velve-Lindenhof, wat overeenkomt met de bevindingen in dit hoofdstuk. Niet significante verschillen zijn aangetroffen op het kerncijfer over de fysieke kwaliteit en het item over het aantal vermogensdelicten. Verder is het

opmerkelijk dat relatief meer bewoners uit Nieuwe Velve en Lindenhof dan uit geheel Velve-Lindenhof verwachten dat hun buurt de komende jaren vooruit zal gaan. Dit is enigszins merkwaardig, omdat plannen om onder andere het sociale klimaat te verbeteren voor de gehele buurt gelden. Het zou kunnen dat bewoners uit de experimentele subbuurten beter geïnformeerd zijn over de plannen of dat zij door fysieke veranderingen in de subbuurten al resultaten zien, waardoor zij hogere verwachtingen hebben dan bewoners uit Velve-Lindenhof.

6.4 Conclusie deelvraag

Uit de bevindingen in dit hoofdstuk kan worden afgeleid in hoeverre de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof verschilt van de leefbaarheid van de gehele buurt Velve-Lindenhof. Geconcludeerd kan worden dat de leefbaarheid van de experimentele subbuurten achterblijft bij de leefbaarheid van de gehele buurt op de aspecten fysieke kwaliteit van de omgeving, kenmerken van de woning en veiligheid in de buurt. Omdat het aannemelijk is dat het verschil op het kerncijfer over de sociale kwaliteit van de omgeving in werkelijkheid significant verschilt ten nadele van de experimentele subbuurten, kan worden gesteld dat er grote verschillen in leefbaarheid bestaan. De buurt Velve-Lindenhof kan gezien alle bevindingen als leefbaarder worden beschouwd dan haar subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof.

Hoofdstuk 7. Individuele kenmerken en leefbaarheid

In dit onderzoek is leefbaarheid gedefinieerd als het oordeel van bewoners over hun woon- en leefomgeving. Dat dit oordeel van bewoners onder meer afhankelijk is van persoonskenmerken, ook wel individuele kenmerken genoemd, blijkt uit rapportages van het VROM en Van Dorst. Onder individuele kenmerken worden sociaal-demografische kenmerken verstaan die bewoners bezitten, zoals leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Omdat het experiment wijkcoaches zich richt op sociale stijging onder bewoners via individuele kenmerken als het opleidingsniveau, zal in dit hoofdstuk worden ingegaan op de relatie tussen enkele individuele kenmerken en de leefbaarheid van buurten. Aan de hand van de beleidstheorie achter het experiment wijkcoaches, aangevuld met andere literatuur op het gebied van individuele kenmerken en leefbaarheid, moet worden gekomen tot een lijst met individuele kenmerken waarvan wordt onderzocht in hoeverre zij verschillen in leefbaarheid verklaren.

7.1 De beleidstheorie

Het experiment met wijkcoaches is voortgekomen uit het advies 'Stad en Stijging' van de Vromraad uit 2006. In dat advies wordt gesteld dat beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing niet enkel gericht moet zijn op de aanpak van de fysieke kant van steden en thema's als leefbaarheid en sociale cohesie, maar dat men zich ook moet richten op sociale stijging onder bewoners. Sociale stijging kan volgens de Vromraad binnen beleid op vier manieren worden gerealiseerd, namelijk via het onderwijs, de arbeidsmarkt, de woningmarkt en vrije tijd. De mate van sociale stijging is afhankelijk van de aanwezige voorzieningen, waaruit blijkt dat fysieke en sociale maatregelen binnen het stedelijke vernieuwingsbeleid in samenhang dienen te worden genomen (Vromraad, 2006, p.11-15).

Uit de beschrijving van het experiment wijkcoaches wordt duidelijk dat het experiment aansluit bij het advies van de Vromraad. Wijkcoaches moeten bewoners in het experimentele gebied begeleiden, waardoor deze 'aantoonbaar en meetbaar' stijgen op de sociale ladder. Daarnaast zijn ook de gebieden waarop de sociale stijging zou moeten plaatsvinden gerelateerd aan de vier routes die worden aanbevolen door de Vromraad. Via onder meer maatschappelijke participatie, het volgen van onderwijs, het worden van huurder-opdrachtgever en deelname aan activiteiten zou sociale stijging onder bewoners gerealiseerd moeten worden (Gemeente Enschede et al., 2008, p.1-3). Dit houdt in dat stijging op de bijbehorende individuele kenmerken opleidingsniveau, inkomen, eigenwoningbezit en lidmaatschap verenigingen, in samenhang met fysieke maatregelen binnen steden, moet leiden tot een betere aanpak van stedelijke vernieuwing en dus tot een verbetering van de leefbaarheid.

7.2 De rol van individuele kenmerken bij leefbaarheid

Naast de beleidstheorie zijn er ook wetenschappelijke publicaties te vinden die de relatie bespreken tussen individuele kenmerken en leefbaarheid. Daarbij verschilt vaak de invalshoek waarin naar leefbaarheid wordt gekeken. Zo bespreekt het Sociaal en Cultureel Planbureau in haar publicatie 'Aandacht voor de wijk' de effecten van herstructurering van de woningvoorraad, dat wil zeggen sloop en nieuwbouw van woningen, op de leefbaarheid. Via drie mechanismen, te weten fysieke kenmerken van de buurt, sociale kenmerken van de buurt en individuele kenmerken, zou herstructurering kunnen leiden tot een verbeterde leefbaarheid. Het SCP heeft onderzocht in hoeverre elk van deze factoren verschillen in leefbaarheid en veiligheid tussen buurten verklaren. Uit het onderzoek blijkt dat het overgrote deel van verschillen in de ervaren leefbaarheid wordt verklaard door verschillen in individuele kenmerken tussen bewoners. Daarbij zijn in dit onderzoek sekse, leeftijd, etniciteit, opleiding, belangrijkste bezigheid, woningbezit en gezinssamenstelling gebruikt als determinanten van individuele kenmerken van bewoners (SCP, 2007, p.17-19, 30-34).

In het analysemodel wordt de relatie tussen deze individuele kenmerken en het oordeel over de leefbaarheid duidelijker. Volgens het model wordt negatiever geoordeeld over de leefbaarheid wanneer het een gezin of ouder betreft met kinderen, men een hogere opleiding heeft genoten, men van het vrouwelijke geslacht is en wanneer men een uitkering of bijstand ontvangt. Daartegenover staat dat men eerder tevreden is over de omgeving wanneer men in het bezit is van een eigen woning, van niet-westerse allochtone afkomst is en naarmate bewoners ouder zijn. Volgens dit rapport kan de leefbaarheid via herstructurering dan ook worden vergroot door zich te richten op deze individuele kenmerken (SCP, 2007, bijlage p.9).

De bevinding dat negatiever wordt geoordeeld over de leefbaarheid naarmate men een hogere opleiding heeft genoten is opmerkelijk. Volgens de filosofie van de Vromraad zou sociale stijging via het opleidingsniveau juist moeten leiden tot een positiever oordeel. In het onderzoek van het SCP is dit blijkbaar niet het geval, maar omdat het SCP verder niet ingaat op de reden van deze relatie, blijft het gissen naar de oorzaak. Mogelijk stellen hoger opgeleiden hogere eisen aan hun leefomgeving, en kan daar veelal niet aan worden voldaan, waardoor zij negatiever oordelen over de leefbaarheid.

Ook van der Laan Bouma-Doff gaat in haar boek 'De buurt als belemmering?' uit 2005 in op de rol van individuele kenmerken op het oordeel over de leefbaarheid, waarbij de doorwerking van een

ruimtelijke concentratie allochtonen op het leefklimaat centraal staat. Van der Laan Bouma-Doff heeft daarbij gekeken naar de invloed van de kenmerken geslacht, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, het hebben van een kind, eigenwoningbezit en het type woning op het oordeel over de leefbaarheid. Uit de multi-levelanalyse blijkt echter dat niet alle individuele kenmerken gerelateerd zijn aan het oordeel over de leefbaarheid. Enkel de kenmerken leeftijd, eigenwoningbezit en type woning hangen samen met de leefbaarheid. Volgens het onderzoek oordelen bewoners positiever naarmate ze ouder zijn, ze in het bezit zijn van een koopwoning en wanneer ze leven in een eengezinswoning. Etnische herkomst, geslacht, het hebben van een kind en opleidingsniveau zouden nauwelijks gerelateerd zijn aan het oordeel over de leefbaarheid (van der Laan Bouma-Doff, 2005, p.38-40).

Uit een rapport van het ministerie van VROM uit 2004 naar de leefbaarheid van wijken in Nederland blijkt tevens dat oordelen van bewoners deels afhankelijk zijn van persoonlijke achtergronden. In het rapport is de relatie tussen de individuele kenmerken etnische achtergrond, eigendomsverhouding van de woning en inkomen en het oordeel van bewoners over de leefbaarheid onderzocht. Dit is enkel onderzocht voor het deel van de onderzoekspopulatie welke hun leefomgeving negatief waardeerden, welke volgens het VROM voornamelijk te vinden zijn in prioriteitswijken.

Uit de analyse blijkt dat huurders negatiever oordelen over hun leefomgeving dan eigenaar bewoners. Ook allochtonen beoordelen hun woonomgeving gemiddeld gezien negatiever dan autochtone bewoners. Verder blijkt dat er nauwelijks verschillen bestaan in het oordeel over de leefbaarheid tussen inkomensgroepen. Daarnaast wordt in het rapport gesteld dat ook het persoonlijke kenmerk leeftijd enigszins voorspellend is voor de mate waarin bewoners negatief zullen oordelen over hun woonomgeving. De kans op een negatief oordeel is volgens het VROM het grootst bij bewoners jonger dan 34 jaar en ouder dan 65 jaar (VROM, 2004, p.16-18).

Omdat dit onderzoek plaatsvindt binnen de evaluatie naar het experiment met wijkcoaches en dit experiment gericht is op sociale stijging via veranderbare individuele kenmerken, zal de analyse om verschillen in leefbaarheid te verklaren in eerste instantie aansluiten bij dit advies van de Vromraad. Dit betekent dat de gerelateerde individuele kenmerken opleidingsniveau, inkomen, eigenwoningbezit en lidmaatschap verenigingen in ieder geval worden meegenomen in de analyse. Omdat het hier gaat om veranderbare individuele kenmerken, zal dit onderzoek zich ook richten op andere veranderbare individuele kenmerken waarvan de samenhang met het oordeel over de leefbaarheid is aangetoond. Hierdoor zullen ook de kenmerken belangrijkste bezigheid en woningtype worden meegenomen in de latere analyse naar de invloed van individuele kenmerken op verschillen in leefbaarheid.

7.3 Conclusie deelvraag

In dit hoofdstuk zijn onderzoeken besproken die ingaan op de relatie tussen het oordeel over de leefbaarheid en individuele kenmerken. In het vervolg van dit onderzoek zal worden geanalyseerd of individuele verschillen tussen bewoners een verklaring zijn voor verschillen in leefbaarheid. Omdat in eerste instantie zal worden aangesloten bij het experiment wijkcoaches, worden de bijbehorende individuele kenmerken inkomen, opleidingsniveau, eigenwoningbezit en lidmaatschap verenigingen meegenomen in de analyse. Volgens het beleidsadvies 'Stad en Stijging' moet verbetering van deze

kenmerken leiden tot een positiever oordeel over de leefbaarheid. Omdat ook voor de veranderbare individuele kenmerken belangrijkste bezigheid, dat wil zeggen of bewoners werken, studeren, met pensioen zijn of een uitkering ontvangen, en woningtype geldt dat een relatie met de leefbaarheid wordt verondersteld, zullen deze kenmerken eveneens worden meegenomen in de analyse. Aan de hand van de onderstaande hypothesen, welke voortkomen uit de aangehaalde onderzoeken, zullen de geselecteerde individuele kenmerken worden onderzocht op hun relatie met leefbaarheid.

Inkomen	<i>Hoe hoger het inkomen, hoe positiever over de leefbaarheid (Vromraad)</i>
Opleidingsniveau	<i>Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe positiever over de leefbaarheid (Vromraad)</i>
Eigenwoningbezit	<i>Positiever over de leefbaarheid wanneer men een eigen koopwoning bezit (Vromraad; SCP; van der Laan Bouma-Doff)</i>
Lidmaatschap verenigingen	<i>Positiever over de leefbaarheid naarmate men lid is van verenigingen (Vromraad)</i>
Belangrijkste bezigheid	<i>Negatiever over de leefbaarheid wanneer men een uitkering of bijstand ontvangt (SCP)</i>
Woningtype	<i>Positiever over de leefbaarheid wanneer men in een eengezinswoning woont (SCP; van der Laan Bouma-Doff)</i>

Hoofdstuk 8. Toetsing rol individuele kenmerken

In dit hoofdstuk zal de relatie tussen de individuele kenmerken en het oordeel over de leefbaarheid worden onderzocht. Aan de hand van oordelen over de leefbaarheid op de vier dimensies zal worden nagegaan in hoeverre er een samenhang bestaat tussen de desbetreffende individuele kenmerken en de leefbaarheid.

8.1 Methode van onderzoek

In het vorige hoofdstuk zijn zes individuele kenmerken aangewezen waarvan de relatie met de leefbaarheid moet worden onderzocht. Omdat data over de kenmerken eigenwoningbezit en lidmaatschap verenigingen ontbreekt, zullen enkel de hypothesen van de kenmerken inkomen, opleidingsniveau, belangrijkste bezigheid en woningtype worden getoetst. Daarnaast zal ook de relatie tussen vrijwilligerswerk en leefbaarheid worden onderzocht, omdat dit kenmerk mede de maatschappelijke participatie van bewoners bepaalt.

Om inzicht te krijgen in de rol van de individuele kenmerken zullen multi classificatie analyses worden uitgevoerd. De samenhang tussen de kenmerken en de dimensies van leefbaarheid wordt op individueel niveau onderzocht, waardoor samenstellingseffecten worden uitgesloten.

Samenstellingseffecten ontstaan wanneer oordelen over de leefbaarheid van een buurt meer of minder positief uitvallen doordat een bepaald individueel kenmerk oververtegenwoordigd is in een buurt en van invloed is op het leefbaarheidsoordeel. Omdat leeftijd een rol speelt bij oordelen over de leefbaarheid, zal de gevonden samenhang tussen de individuele kenmerken en de leefbaarheid worden gecontroleerd voor leeftijd. Dit hoofdstuk moet worden gezien als een eerste verkenning op

het gebied van individuele kenmerken, waardoor niet heel specifiek op de rol van deze kenmerken wordt ingegaan. De analyses zullen worden uitgevoerd met zoveel mogelijk respondenten uit Enschede, waarbij de dimensie sociaal echter een klein aantal respondenten kent, omdat scores voor deze dimensie enkel kunnen worden berekend voor bewoners uit de experimentele en controle subbuurten. Er is gekozen voor een significantieniveau van 0,01 om verschillen tussen subgroepen te kunnen waarnemen.

8.2 Individuele kenmerken, leefbaarheid en leeftijd

Tabel 8.1 op de volgende bladzijde laat de resultaten zien van de analyses naar de samenhang tussen het kenmerk inkomen en het oordeel over de leefbaarheid. De niet-gecorrigeerde gemiddelden laten zien dat de scores op de dimensies fysiek, woning en veiligheid significant verschillen tussen de inkomensgroepen, waarbij bewoners positiever oordelen naarmate ze in een hogere inkomensgroep vallen. Wanneer deze samenhang wordt gecorrigeerd voor het kenmerk leeftijd blijkt dat het gevonden patroon blijft bestaan. Omdat de Beta's op de dimensies fysiek, woning en veiligheid iets hoger liggen dan de Eta's kan worden geconcludeerd dat het patroon zelfs iets wordt versterkt. Uit de resultaten kan dus worden afgeleid dat voor de dimensies fysiek, woning en veiligheid geldt dat inkomen en leefbaarheid een samenhang vertonen, waarbij het oordeel over de leefbaarheid positiever uitvalt naarmate bewoners in een hogere inkomensklasse vallen. Deze bevinding komt dus gedeeltelijk overeen met de gedachte van de Vromraad dat sociale stijging via verhoging van het inkomen zou leiden tot verbetering van de leefbaarheid.

Tabel 8.1 Relatie hoogte inkomen en leefbaarheid, met correctie voor leeftijd

<i>Dimensie</i>	<i>Inkomen</i>	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem.</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P-waarde</i>
<i>Fysiek</i>	Laag	637	7,1	0,193	7,0	0,203	<0,001
	Gemiddeld	1487	7,4		7,4		
	Hoog	396	7,8		7,8		
<i>Sociaal</i>	Laag	57	4,6	0,190	4,7	0,138	0,254
	Gemiddeld	84	5,1		5,0		
	Hoog	6	4,8		4,9		
<i>Woning</i>	Laag	642	7,2	0,286	7,2	0,288	<0,001
	Gemiddeld	1489	7,7		7,7		
	Hoog	398	8,2		8,2		
<i>Veiligheid</i>	Laag	1246	2,3	0,088	2,4	0,104	<0,001
	Gemiddeld	3041	2,0		2,0		
	Hoog	895	1,8		1,8		

Uit tabel 8.2 kunnen de uitkomsten van de analyses naar de samenhang tussen het opleidingsniveau en het oordeel over de leefbaarheid worden afgelezen. Daarbij valt op dat enkel op de dimensie woning significante verschillen in de leefbaarheid zijn waargenomen tussen de opleidingsniveaus. De bijbehorende niet gecorrigeerde gemiddelden laten zien dat de woning beter wordt beoordeeld naarmate men een hoger opleidingsniveau heeft. Op de overige dimensies zijn geen significante verschillen gevonden, waarbij de gemiddelden maximaal 0,4 van elkaar verschillen. Wanneer wordt gecontroleerd voor leeftijd blijkt dat het gevonden verband tussen leefbaarheid en opleidingsniveau op

de dimensie woning blijft bestaan. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat opleidingsniveau en leefbaarheid enkel een samenhang vertonen op de dimensie woning. De hypothese van de Vromraad dat bewoners positiever oordelen naarmate ze een hogere opleiding hebben is dus enkel gevonden op de dimensie woning.

Tabel 8.2 Relatie opleidingsniveau en leefbaarheid, met correctie voor leeftijd

<i>Dimensie</i>	<i>Opleidingsniveau</i>	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem.</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P- waarde</i>
<i>Fysiek</i>	Laag	663	7,4	0,009	7,3	0,058	0,021
	Middelbaar	938	7,4		7,4		
	Hoog	936	7,4		7,5		
<i>Sociaal</i>	Laag	45	5,0	0,087	4,8	0,049	0,837
	Middelbaar	62	4,8		4,9		
	Hoog	36	4,7		4,8		
<i>Woning</i>	Laag	666	7,6	0,057	7,5	0,102	<0,001
	Middelbaar	942	7,7		7,7		
	Hoog	936	7,8		7,8		
<i>Veiligheid</i>	Laag	1287	1,8	0,091	2,0	0,040	0,016
	Middelbaar	1961	2,0		2,0		
	Hoog	1976	2,2		2,1		

Tabel 8.3 laat de samenhang zien tussen het individuele kenmerk belangrijkste bezigheid en het oordeel over de leefbaarheid. Oordelen over de leefbaarheid op de dimensies fysiek, sociaal en woning verschillen duidelijk tussen de subgroepen op het kenmerk belangrijkste bezigheid. Een blik op de gemiddelden laat zien dat op deze dimensies de subgroep WW'ers, AWW'ers en WAO'ers als de groep studenten en scholieren negatiever oordelen over de leefbaarheid. Wanneer de resultaten worden gecontroleerd voor leeftijd blijkt dat het gevonden verband tussen de belangrijkste bezigheid en het oordeel over de leefbaarheid blijft bestaan, zij het enigszins afgezwakt. Hierdoor kan worden gesteld dat in het algemeen geldt dat WW'ers, AWW'ers en WAO'ers, alsmede studenten en scholieren negatiever oordelen over de leefbaarheid. Deze bevindingen sluit gedeeltelijk aan bij de hypothese van het SCP dat mensen met een uitkering negatiever oordelen over de leefbaarheid.

Tabel 8.3 Relatie belangrijkste bezigheid en leefbaarheid, met correctie voor leeftijd

<i>Dimensie</i>	<i>Belangrijkste bezigheid</i>	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem.</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P- waarde</i>
<i>Fysiek</i>	Werk	1132	7,4	0,156	7,4	0,111	<0,001
	Student/Scholier	187	7,0		7,2		
	Huisvrouw	582	7,5		7,4		
	WW/AOW/WAO	145	7,0		6,9		
	Gepensioneerd	431	7,6		7,5		
	Anders	78	7,3		7,3		
<i>Sociaal</i>	Werk	56	5,0		5,0		
	Student/Scholier	15	3,4		3,5		

	Huisvrouw	29	5,1		5,1		
	WW/AOW/WAO	10	4,7	0,388	4,7	0,363	0,010
	Gepensioneerd	30	5,0		5,1		
	Anders	9	5,0		5,0		
<i>Woning</i>	Werk	1133	7,7		7,8		
	Student/Scholier	187	7,3		7,5		
	Huisvrouw	584	7,7		7,7		
	WW/AOW/WAO	144	7,3	0,140	7,3	0,107	<0,001
	Gepensioneerd	435	7,8		7,7		
	Anders	79	7,5		7,5		
<i>Veiligheid</i>	Werk	2312	2,2		2,1		
	Student/Scholier	411	2,5		2,1		
	Huisvrouw	1169	1,8		2,0		
	WW/AOW/WAO	280	2,3	0,149	2,2	0,037	0,244
	Gepensioneerd	932	1,6		2,0		
	Anders	158	1,9		1,9		

De scores in tabel 8.4 op de volgende bladzijde laten zien dat op geen enkele dimensie van leefbaarheid significante verschillen zijn waargenomen tussen vrijwilligers en niet-vrijwilligers. Voor de dimensie sociaal geldt dat vrijwilligers aanzienlijk hoger oordelen over de leefbaarheid dan niet-vrijwilligers, maar dit verband is niet significant, waarschijnlijk door het geringe aantal personen in de steekproef op de dimensie sociaal. Uit de gecorrigeerde gemiddelden blijkt zelfs dat dit verband wordt versterkt na controle voor de leefbaarheid. Maar in het algemeen moet geconcludeerd worden dat er in dit onderzoek geen samenhang bestaat tussen het al dan niet verrichten van vrijwilligerswerk en het oordeel over de leefbaarheid.

Tabel 8.4 Relatie vrijwilligerswerk en leefbaarheid, met correctie voor leeftijd

<i>Dimensie</i>	<i>Vrijwilligerswerk</i>	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem.</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P-waarde</i>
<i>Fysiek</i>	Vrijwilligers	279	7,5	0,041	7,5	0,032	0,358
	Niet-vrijwilligers	533	7,4		7,4		
<i>Sociaal</i>	Vrijwilligers	9	5,3	0,217	5,6	0,355	0,067
	Niet-vrijwilligers	25	4,7		4,6		
<i>Woning</i>	Vrijwilligers	281	7,8	0,046	7,8	0,036	0,306
	Niet-vrijwilligers	533	7,7		7,7		
<i>Veiligheid</i>	Vrijwilligers	614	2,1	0,010	2,1	0,008	0,745
	Niet-vrijwilligers	1133	2,1		2,1		

Tabel 8.5 laat de resultaten zien van de samenhang tussen leefbaarheid en woningtype. Omdat enkel van bewoners uit de experimentele en controle subbuurten het woningtype bekend is, is er sprake van een klein aantal respondenten. Uit de tabel valt af te lezen dat op geen enkele dimensie significante verschillen zijn waargenomen tussen de verschillende woningtypen, terwijl de gemiddelden aanzienlijk verschillen. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het geringe aantal personen in de steekproef, waardoor geen harde conclusies kunnen worden gemaakt. Wel kan uit de tabel worden afgelezen dat

bewoners van vrijstaande woningen of bungalows het positiefst oordelen over de leefbaarheid. Ook na controle voor de leeftijd wijzen de resultaten in deze richting. De bevindingen in dit onderzoek komen dus niet overeen met de hypothese dat bewoners uit eengezinswoningen positiever oordelen over de leefbaarheid.

Tabel 8.5 Relatie woningtype en leefbaarheid, met correctie voor leeftijd

<i>Dimensie</i>	<i>Woningtype</i>	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem.</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P-waarde</i>
<i>Fysiek</i>	Eengezins/2 onder 1	111	6,9	0,106	6,9	0,112	0,405
	Vrijstaand/bungalow	8	7,4		7,4		
	Etage/flat	27	7,1		7,1		
<i>Sociaal</i>	Eengezins/2 onder 1	109	4,9	0,104	4,9	0,078	0,636
	Vrijstaand/bungalow	8	4,9		4,8		
	Etage/flat	26	4,6		4,6		
<i>Woning</i>	Eengezins/2 onder 1	111	6,7	0,165	6,7	0,153	0,163
	Vrijstaand/bungalow	8	7,9		7,8		
	Etage/flat	27	6,8		6,9		
<i>Veiligheid</i>	Eengezins/2 onder 1	111	2,6	0,130	2,6	0,122	0,346
	Vrijstaand/bungalow	8	1,6		1,7		
	Etage/flat	27	2,7		2,7		

8.3 Multi variate analyses

De bevindingen uit de vorige paragraaf zijn gecontroleerd aan de hand van multi variate analyses, waarbij wordt gecorrigeerd voor alle geanalyseerde individuele kenmerken. De dimensie sociaal en het individuele kenmerk woningtype zijn niet meegenomen, omdat de betrouwbaarheid van de analyses zou afnemen vanwege het kleine aantal respondenten op deze punten. Daarnaast ontbreekt het kenmerk vrijwilligerswerk in de analyses, omdat dit zou leiden tot het ontbreken van de groep respondenten met een laag opleidingsniveau. Omdat dit niet wenselijk is, is besloten het kenmerk vrijwilligerswerk niet mee te nemen. In bijlage 11 zijn de resultaten van de analyses per dimensie van leefbaarheid te raadplegen. De linkerkant van de tabellen laat de samenhang tussen het individuele kenmerk en het oordeel over de leefbaarheid zien op biviaat niveau. De gecorrigeerde gemiddelden en de Beta bevatten gegevens over de samenhang wanneer wordt gecorrigeerd voor de andere individuele kenmerken in het onderzoek.

De tabellen 11.1 t/m 11.3 in bijlage 11 laten de resultaten van de analyses zien. Uit deze tabellen kan worden opgemerkt dat het gevonden patroon tussen inkomen en leefbaarheid blijft bestaan wanneer wordt gecorrigeerd voor de overige individuele kenmerken. Bewoners oordelen dus positiever over de leefbaarheid naarmate ze in een hogere inkomensklasse vallen. De Eta's en Beta's op de drie dimensies van leefbaarheid laten zelfs zien dat dit verband iets is versterkt.

Voor het kenmerk opleidingsniveau geldt dat er enkele veranderingen zijn aangetroffen in vergelijking met de gevonden patronen in de vorige paragraaf. Het gevonden verband tussen de leefbaarheid op de dimensie woning en het opleidingsniveau verdwijnt na correctie voor de overige individuele

kenmerken. Daarentegen wordt na deze correctie een significant verband aangetroffen op de dimensie veiligheid, waarbij bewoners meer buurtproblemen ervaren naarmate men een hoger opleidingsniveau heeft.

De vorige paragraaf heeft aangetoond dat studenten en scholieren, alsmede WW'ers, AWW'ers en WAO'ers, negatiever oordelen over de leefbaarheid op de dimensies fysiek en woning (en sociaal). De uitkomsten van de multi variate analyses laten zien dat dit patroon is afgezwakt. De gecorrigeerde gemiddelden en de Beta laten zien dat op de dimensie fysiek het verband is afgezwakt, waarbij enkel voor WW'ers, AWW'ers en WAO'ers geldt dat zij het negatiefst oordelen over de leefbaarheid. Op de dimensie woning is het verband verdwenen na correctie voor de overige kenmerken. Wel wordt uit de multi variate analyses duidelijk dat op alle drie de dimensies een nieuw patroon is aangetroffen, waarbij de subgroep gepensioneerden positiever oordeelt over de leefbaarheid dan alle andere subgroepen op het kenmerk belangrijkste bezigheid.

De multi variate analyses hebben dus geleid tot enkele veranderingen in de gevonden patronen. Om deze verbanden nog één keer te controleren en mogelijke interactie-effecten tussen individuele kenmerken op te sporen zijn per dimensie ook nog eenvoudige multivariate analyses uitgevoerd. De resultaten van deze analyse staan in tabel 11.4 in bijlage 11. Omdat significante interactie-effecten ontbreken zijn geen interactie-effecten opgenomen in de tabel. De uitkomsten op het individuele kenmerk inkomen sluiten aan bij de eerdere bevindingen. De resultaten op de kenmerken opleidingsniveau en belangrijkste bezigheid wijken enigszins af van de gevonden patronen. Het effect van opleidingsniveau op het oordeel over de leefbaarheid op de dimensie veiligheid is hier niet opgemerkt, en datzelfde geldt ook voor de samenhang tussen belangrijkste bezigheid en de dimensie woning. Maar omdat de multi variate analyses nauwkeuriger ingaan op de relatie tussen de individuele kenmerken en het oordeel over de leefbaarheid, kunnen de uitkomsten van deze multivariate analyses de gevonden patronen niet ongedaan maken.

8.4 Conclusie deelvraag

Uit de resultaten van de analyses in dit hoofdstuk kan worden afgeleid in hoeverre individuele kenmerken verschillen in leefbaarheid kunnen verklaren. Omdat enkel bivariate analyses zijn uitgevoerd naar de invloed van de kenmerken vrijwilligerswerk en woningtype op het oordeel over de leefbaarheid, zullen deze kenmerken buiten beschouwing blijven in de conclusie. Voor het kenmerk inkomen geldt, ook na correctie voor de leeftijd en de overige individuele kenmerken, dat in dit onderzoek een verband is aangetroffen met leefbaarheid. Bewoners oordelen positiever over de leefbaarheid op de dimensies fysiek, woning en veiligheid naarmate ze in een hogere inkomensklasse vallen. Het individuele kenmerk opleidingsniveau kan in het algemeen geen verschillen in leefbaarheid verklaren. Enkel op de dimensie veiligheid is na correctie voor de leeftijd en de overige kenmerken een verband aangetroffen, waarbij bewoners met een hoger opleidingsniveau meer buurtproblemen ervaren dan lager opgeleiden. Voor het kenmerk belangrijkste bezigheid werd gevonden dat studenten en scholieren, alsmede WW'ers, AWW'ers en WAO'ers negatiever oordelen over de leefbaarheid op de dimensies fysiek, sociaal en woning. Echter na correctie voor de overige kenmerken is dit verband sterk afgezwakt en is een nieuw patroon aangetroffen op de dimensies

fysiek, woning en veiligheid. Daarbij oordeelt de subgroep gepensioneerden positiever over de leefbaarheid dan alle andere subgroepen. Gezien alle bevindingen kan worden geconcludeerd dat verschillen in leefbaarheid binnen dit onderzoek vooral kunnen worden verklaard door verschillen tussen bewoners op de individuele kenmerken inkomen en belangrijkste bezigheid.

Hoofdstuk 9. Conclusies en aanbevelingen

Aan de hand van de bevindingen in dit onderzoek zal in dit hoofdstuk worden gekomen tot een antwoord op de vraagstelling. Allereerst zullen de bevindingen worden opgesomd, waaruit vervolgens een algemene conclusie kan worden afgeleid. Daarna zal kort worden ingegaan op enkele aanbevelingen voor het vervolgonderzoek naar de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof.

9.1 Bevindingen onderzoek

Dit onderzoek is gestart met een literatuuronderzoek naar het begrip leefbaarheid, waarbij onderscheid is gemaakt tussen een subjectieve en een meer geobjectiveerde kijk op leefbaarheid. Omdat binnen dit onderzoek percepties van bewoners centraal staan, de subjectieve kijk, is leefbaarheid omschreven als het oordeel van bewoners over hun woon- en leefomgeving. Omdat dit oordeel veelal gebaseerd is op vier omgevingsaspecten, namelijk de fysieke kwaliteit van de woonomgeving, de sociale kenmerken van de woonomgeving, kenmerken van de woning en veiligheid in de buurt, is aan de hand van deze aspecten de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof vastgesteld en vergeleken.

Gezien de bevindingen in dit onderzoek kan worden geconcludeerd dat de subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof relatief gezien niet heel leefbaar zijn en dat de leefbaarheid duidelijk kan worden verbeterd. De analyses hebben uitgewezen dat de leefbaarheid van de experimentele subbuurten

achterblijft bij de gemiddelde leefbaarheid in Enschede en de leefbaarheid van de gehele wijk Velve-Lindenhof. Daarnaast blijft de leefbaarheid van de experimentele subbuurten achter bij de leefbaarheid van de aangewezen controle subbuurten in Stadsveld-Zuid en Stevenfenne. Dit is opmerkelijk te noemen omdat deze controle subbuurten qua achtergrond vergelijkbaar zijn aan de experimentele subbuurten. Omdat er verschillen in leeftijdsopbouw zijn gevonden tussen beide populaties van de subbuurten zijn de gevonden verschillen gecontroleerd voor de leeftijdsopbouw. Hieruit is gebleken dat de significante verschillen in leefbaarheid tussen de experimentele en controle subbuurten blijven bestaan op de dimensies fysiek en veiligheid. Enkel voor de dimensie woning geldt dat het significante verschil in leefbaarheid tussen beide subbuurten verdwijnt na controle voor de leeftijdsopbouw. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof op de dimensies fysiek en veiligheid achterblijft bij de leefbaarheid van de aangewezen controle subbuurten na controle voor de leeftijdsopbouw.

Om verschillen in leefbaarheid te kunnen verklaren is in dit onderzoek ook gekeken naar de invloed van individuele kenmerken op het oordeel over de leefbaarheid. Literatuuronderzoek heeft uitgewezen dat individuele kenmerken wel degelijk een rol kunnen spelen bij het verklaren van verschillen in leefbaarheid. Van de individuele kenmerken inkomen, opleidingsniveau en belangrijkste bezigheid zijn hypothesen over hun samenhang met het oordeel over de leefbaarheid zowel bivariaat als multivariaat getoetst. Uit de analyses is gebleken dat met name de individuele kenmerken inkomen en belangrijkste bezigheid binnen dit onderzoek verschillen in leefbaarheid kunnen verklaren. Volgens dit onderzoek oordelen bewoners positiever over de leefbaarheid op de dimensies fysiek, woning en veiligheid, naarmate ze in een hogere inkomensklasse vallen. Voor het kenmerk belangrijkste bezigheid geldt dat, na correctie voor leeftijd en de overige individuele kenmerken in dit onderzoek, gepensioneerden positiever oordelen over de leefbaarheid op de dimensies fysiek, woning en veiligheid dan alle overige subgroepen op dit individuele kenmerk.

De bovenstaande bevindingen leiden tot een algemene conclusie op de vraagstelling in dit onderzoek. De vraagstelling luidde:

Hoe verhoudt de leefbaarheid van de subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof van het experiment wijkcoaches zich tot de leefbaarheid elders en in hoeverre kunnen verschillen in leefbaarheid worden verklaard door verschillen in individuele kenmerken tussen buurten?

Dit onderzoek heeft aangetoond dat de leefbaarheid van de subbuurten Nieuwe Velve en Lindenhof duidelijk achterblijft bij de leefbaarheid van de gehele buurt Velve-Lindenhof, de aangewezen controle subbuurten in Stevenfenne en Stadsveld-Zuid en Enschede. Vooral op de aspecten fysieke kwaliteit van de woonomgeving, kenmerken van de woning en veiligheid in de buurt scoort Nieuwe Velve en Lindenhof aanzienlijk minder goed. Daarnaast is gebleken dat verschillen in leefbaarheid kunnen worden verklaard door verschillen in individuele kenmerken tussen bewoners. Binnen dit onderzoek geldt dit met name voor het individuele kenmerken inkomen en belangrijkste bezigheid.

9.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Omdat dit onderzoek dient als nulpuntmeting voor het latere evaluatieonderzoek van het experiment wijkcoaches, kunnen geen conclusies worden getrokken over de invloed van wijkcoaches op de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof. Op basis van dit onderzoek wordt aangeraden om de leefbaarheid van de experimentele subbuurten in het vervolgonderzoek op dezelfde wijze te onderzoeken. Dit houdt in dat waar mogelijk dezelfde vragen moeten worden voorgelegd via interview surveys, zodat de uitkomsten van dit onderzoek en het vervolgonderzoek goed vergelijkbaar zijn.

Echter dient goed te worden gekeken naar de samenstelling van de steekproefpopulatie van Nieuwe Velve en Lindenhof tijdens het evaluatieonderzoek. Vanwege herstructurering van de experimentele subbuurten was er ten tijde van dit onderzoek al sprake van een veranderde samenstelling in de populatie. Omdat geen rekening was gehouden met het feit dat veel jongeren in de buurt zijn komen wonen, maakten relatief gezien veel jongeren deel uit van de steekproef. De samenstelling van de bevolking in de experimentele subbuurten zal ten tijde van het evaluatieonderzoek opnieuw gewijzigd zijn, omdat het aantal woningen in de nieuwe situatie lager zal zijn en een deel van de oorspronkelijke bevolking van Nieuwe Velve en Lindenhof niet terugkeert en dus zal worden vervangen door bevolking van 'elders' (A. Bruinsma, persoonlijke communicatie, 1 september 2009). Omdat het onderzoek vooral gericht is op bewoners die al langere tijd wonen in de experimentele subbuurten, zal men tijdens het evaluatieonderzoek rekening moeten houden met de veranderde populatie.

Ook wordt aanbevolen om tijdens het evaluatieonderzoek goed te kijken naar de waarde van een vergelijking van de leefbaarheid tussen de experimentele en controle subbuurten. De experimentele en controle subbuurten kunnen qua achtergrond misschien wel gelijkwaardig zijn, maar uit dit onderzoek is gebleken dat de leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof op de dimensies fysiek en veiligheid achterblijft bij de leefbaarheid van de controle subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne. Hierdoor kunnen deze subbuurten niet meer worden beschouwd als gelijke groepen op het gebied van leefbaarheid. Mogelijk kan het vervolgonderzoek zich beter richten op de ontwikkeling van de verschillen in leefbaarheid tussen beide subbuurten.

Gezien de bevinding dat enkele individuele kenmerken een rol spelen bij het verklaren van verschillen in leefbaarheid, zou in een vervolgonderzoek de rol van individuele kenmerken breder kunnen worden onderzocht. Daarbij valt te denken aan de invloed van andere individuele kenmerken op de leefbaarheid en mogelijke implicaties voor beleid op het gebied van stedelijke vernieuwing.

Literatuurlijst

- Babbie, E. (2004). *The Practice of Social Research*. Belmont USA: Wadsworth/Thomson Learning.
- CDA, PvdA en ChristenUnie (2007). *Coalitieakkoord tussen de Tweede Kamerfracties van CDA, PvdA en ChristenUnie*. Den Haag.
- Dorst, van M.J. (2005). *Een duurzaam leefbare woonomgeving. Fysieke voorwaarden voor privacyregulering*. Delft: Eburon.
- Gemeente Enschede (2007). *Actieplan Velve-Lindenhof. Van Aandachtswijk naar Krachtwijk*. Enschede.
- Gemeente Enschede, de Woonplaats, Domijn en Ons Huis (2008). *Experiment Wijkcoaches Velve-Lindenhof*. Enschede.
- Geurts, P. (1999). *Van probleem naar onderzoek. Een praktische handleiding met COO-cursus*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Huizingh, E. (2004). *Inleiding SPSS 12.0 voor Windows en Data Entry*. Den Haag: Academic Service.
- Laan Bouma-Doff, van der W. (2005). *De buurt als belemmering?* Assen: van Gorcum.
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2004). *Leefbaarheid van wijken*. Den Haag.
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2007). *Actieplan krachtwijken. Van Aandachtswijk naar Krachtwijk*. Den Haag.
- Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (2009). *Dossier Wijkenaanpak*. Geraadpleegd op 14 april 2009: <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=31001>
- RIGO Research en Advies BV (2001). *Leefbaarheid Schipholregio: meer dan geluid alleen*. Amsterdam.
- RIGO Research en Advies BV (2003). *Draaiboek enquête leefbaarheid en Veiligheid. Richtlijnen en aanbevelingen*. Amsterdam
- RIGO Research en Advies BV en RIVM (2003). *Kwaliteit van de Leefomgeving en Leefbaarheid. Naar een begrippenkader en conceptuele inkadering*. Amsterdam en Bilthoven.
- RIVM (2001). *Bouwstenen voor het NMP4. Aanvulling op de Nationale Milieuverkenning 5*. Bilthoven.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2002). *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2007). *Aandacht voor de wijk. Effecten van herstructurering op de leefbaarheid en veiligheid*. Den Haag.
- Universiteit Twente (2008). *Startnotitie Evaluatie Wijkcoaches Velve-Lindenhof*. Enschede.
- Van Dale Elektronisch Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal (2009). *Online Professioneel*. Geraadpleegd op 14 april 2009: <http://pro.vandale.nl/vandale/zoekservice/?type=pro>
- Veenhoven, R. (2000). *Leefbaarheid: betekenissen en meetmethoden*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Vromraad (2006). *Stad en stijging: sociale stijging als leidraad voor stedelijke vernieuwing*. Den Haag.

Bijlagen

Bijlage 1: Operationalisatie van de kerncijfers

De indeling van de kerncijfers uit het draaiboek van het ministerie van BZK is als volgt:

1. Individuele woonbeleving
2. Rapportcijfer voor de eigen woning
3. De fysieke kwaliteit van de woonomgeving
4. De sociale kwaliteit van de woonomgeving
5. Perceptie van buurtproblemen- overlast
6. Algemene evaluatie buurt
7. Rapportcijfer woonomgeving
8. Tevredenheid voorzieningen
9. Onveiligheidsgevoelens
10. Slachtofferschap
11. Perceptie van buurtproblemen – vermogensdelicten
12. Perceptie van buurtproblemen – dreiging
13. Medeverantwoordelijk voor de buurt
14. Gehechtheid aan de buurt
15. Verwachte ontwikkeling van de buurt
16. Gehechtheid aan de stad
17. Verwachte ontwikkeling van de stad

Per kerncijfer, m.u.v. de kerncijfers 16 en 17, zal worden gekeken in hoeverre de indicatoren vanuit het draaiboek operationaliseerbaar zijn binnen dit onderzoek. Hieronder vind deze vergelijking met de vragen uit de interview surveys plaats.

Tabel 1.1 Kerncijfer 1: Individuele woonbeleving

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Indeling van de woning	Ja	Vraag 8a
Grootte van de woning	Ja	Vraag 8b
Onderhoud van de woning	Ja	Vraag 8c
Sfeer van de woning	Ja	Vraag 8d

Tabel 1.2 Kerncijfer 2: Rapportcijfer voor de eigen woning

<i>Indicator</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Cijfer voor uw woning	Ja	Vraag 27a

Tabel 1.3 Kerncijfer 3: De fysieke kwaliteit van de woonomgeving

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Bekladding van muren/gebouwen	Ja	Vraag 12f
Vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes	Ja	Vraag 12l
Rommel op straat	Ja	Vraag 12j
Hondenpoep op straat	Ja	Vraag 12k

Tabel 1.4 Kerncijfer 4: De sociale kwaliteit van de woonomgeving

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Mensen kennen elkaar in de buurt	Ja	Vraag 5a
Omgang mensen in de buurt	Ja	Vraag 5b
Saamhorigheid buurt	Ja	Vraag 6d
Thuisvoelen bij mensen in de buurt	Ja	Vraag 6e

Tabel 1.5 Kerncijfer 5: Perceptie van buurtproblemen – overlast

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Andere vormen van geluidsoverlast	Ja	Vraag 12d
Overlast van groepen jongeren	Ja	Vraag 12g
Overlast door omwonenden	Ja	Vraag 12o

Tabel 1.6 Kerncijfer 6: Algemene evaluatie buurt

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Graag wonen in de buurt	Ja	Vraag 5c
Vervelend wonen in de buurt	Ja	Vraag 6a
Verhuizen uit de buurt	Ja	Vraag 6b
Goed getroffen in de buurt	Ja	Vraag 6c
Prettig wonen in de buurt	Ja	Vraag 7

Tabel 1.7 Kerncijfer 7: Rapportcijfer woonomgeving

<i>Indicator</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Cijfer voor uw woonomgeving	Ja	Vraag 27b

Tabel 1.8 Kerncijfer 8: Tevredenheid voorzieningen

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Tevredenheid winkels	Ja	Vraag 4a
Tevredenheid speelmogelijkheden	Ja	Vraag 4b
Tevredenheid straatverlichting	Ja	Vraag 4c
Tevredenheid groenvoorziening	Ja	Vraag 4d
Tevredenheid openbaar vervoer	Ja	Vraag 4e
Tevredenheid onderhoud van wegen en fietspaden	Ja	Vraag 4f
Tevredenheid basisonderwijs	Ja	Vraag 4g

Tevredenheid voorzieningen voor jongeren	Ja	Vraag 4h
--	----	----------

Tabel 1.9 Kerncijfer 9: Onveiligheidsgevoelens

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Algemeen onveiligheidsgevoel	Ja	
Onveiligheidsgevoel in de buurt	Ja	Vraag 11

Tabel 1.10 Kerncijfer 10: Slachtofferschap

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Slachtofferschap inbraak	Nee	
Slachtofferschap autodelicten	Nee	
Slachtofferschap fietsdiefstal	Nee	
Slachtofferschap geweldsdelicten	Nee	
Slachtofferschap vernielingen	Nee	

Tabel 1.11 Kerncijfer 11: Perceptie van buurtproblemen – vermogensdelicten

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Voorkomen fietsendiefstal in de buurt	Ja	Vraag 12a
Voorkomen diefstal uit auto's in de buurt	Ja	Vraag 12b
Voorkomen beschadiging / vernieling en diefstal vanaf auto's in de buurt	Ja	Vraag 12c
Voorkomen inbraak in woningen in de buurt	Ja	Vraag 12m

Tabel 1.12 Kerncijfer 12: Perceptie van buurtproblemen – dreiging

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Voorkomen bedreiging in de buurt	Ja	Vraag 12e
Voorkomen dronken mensen op straat in de buurt	Ja	Vraag 12h
Voorkomen vrouwen en mannen lastig vallen op straat in de buurt	Ja	Vraag 12i
Voorkomen geweldsdelicten in de buurt	Ja	Vraag 12n
Voorkomen drugsoverlast in de buurt	Ja	Vraag 12p
Voorkomen tasjesroof in de buurt	Ja	Vraag 12q

Tabel 1.13 Kerncijfer 13: Medeverantwoordelijkheid voor de buurt

<i>Indicator</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Gevoelens medeverantwoordelijk voor de buurt	Ja	Vraag 13

Tabel 1.14 Kerncijfer 14: Gehechtheid aan de buurt

<i>Indicator</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
------------------	------------------------------	--------------------------------------

Gehechtheid aan de buurt	Ja	Vraag 22
--------------------------	----	----------

Tabel 1.15 Kerncijfer 15: Verwachte ontwikkeling van de buurt

<i>Indicatoren</i>	<i>Operationaliseerbaar?</i>	<i>Zo ja, welke vraag uit survey</i>
Verwachting vooruitgang buurt	Ja	Vraag 21
Verwachting achteruitgang buurt	Ja	Vraag 21

Bijlage 2: Indeling van kerncijfers en overige vragen onder de aspecten van leefbaarheid

In deze bijlage zijn de kerncijfers en overige vragen met betrekking tot de leefbaarheid geplaatst onder de vier aspecten van leefbaarheid, welke voortkomen uit de literatuur. Daarbij is aan de hand van de operationalisaties en de inhoud van de vragen gekeken onder welk aspect de kerncijfers en vragen het beste geplaatst konden worden. Vooral voor kerncijfer 6 en 7 geldt dat deze betrekking hebben op de algehele woonomgeving, waardoor ze zowel geplaatst zouden kunnen worden onder het aspect fysieke kwaliteit als sociale kenmerken van de omgeving. Omdat de kerncijfers maar onder één aspect kunnen worden geanalyseerd, is ervoor gekozen om deze kerncijfers onder de fysieke kwaliteit van de omgeving te plaatsen.

Daarnaast is gekeken of deze kerncijfers en vragen betrekking hebben op indicatoren van de aspecten, welke in figuur 2.2, het model van leefbaarheid terugkomen. Daaruit kan worden opgemaakt in welke indicatoren van de aspecten terugkomen in de analyse en welke indicatoren niet terugkomen in dit onderzoek.

Verder zal buiten de vier aspecten van leefbaarheid om, gekeken worden naar de score op kerncijfer 15. Daarbij gaat het om de verwachte ontwikkeling van de buurt, welke niet is te plaatsen binnen één van de vier aspecten van leefbaarheid.

Tabel 2.1 Fysieke kwaliteit van de omgeving

<i>Kerncijfers onder dit aspect</i>	<i>Betrekking op indicator? Zo ja, welke?</i>
Kerncijfer 3: De fysieke kwaliteit van de omgeving	Ja Kwaliteit van de woonomgeving
Kerncijfer 6: Algemene evaluatie buurt	Nee
Kerncijfer 7: Rapportcijfer woonomgeving	Ja Kwaliteit van de woonomgeving
Kerncijfer 8: Tevredenheid voorzieningen	Ja Aantal en niveau voorzieningen

Tabel 2.2 Sociale kenmerken van de omgeving

<i>Kerncijfers en vragen onder dit aspect</i>	<i>Betrekking op indicator? Zo ja, welke?</i>
Kerncijfer 4: De sociale kwaliteit van de woonomgeving	Ja Onderlinge betrokkenheid en interactie
Kerncijfer 13: Medeverantwoordelijkheid voor de buurt	Ja Betrokkenheid bij buurt en samenleving
Kerncijfer 14: Gehechtheid aan de buurt	Ja Betrokkenheid bij buurt en samenleving
Vraag 15 (onderzoekt of bewoners zelf dingen voor de buurt doen)	Ja Betrokkenheid bij buurt en samenleving
Vraag 16 (onderzoekt of burens dingen voor de buurt doen volgens respondenten)	Ja Betrokkenheid bij buurt en samenleving
Vraag 17 (onderzoekt het contact met burens)	Ja Onderlinge betrokkenheid en interactie
Vraag 18	Ja

(onderzoek de omgang van bewoners in de buurt)	Onderlinge betrokkenheid en interactie
--	--

Tabel 2.3 Kenmerken van de woning

<i>Kerncijfers en vragen onder dit aspect</i>	<i>Betrekking op indicator? Zo ja, welke?</i>
Kerncijfer 1: Individuele woonbeleving	Ja De grootte, indeling, kwaliteit en sfeer van de woning
Kerncijfer 2: Rapportcijfer voor de eigen woning	Nee
Vraag 26 (onderzoekt de gehechtheid aan de woning)	Nee

Tabel 2.4 Veiligheid in de buurt

<i>Kerncijfers en vragen onder dit aspect</i>	<i>Betrekking op indicator? Zo ja, welke?</i>
Kerncijfer 5: Perceptie van buurtproblemen – overlast	Ja Straatlawaaï, burengerucht en andere vormen overlast bewoners
Kerncijfer 9: Onveiligheidsgevoelens	Ja Onveiligheidsbeleving
Kerncijfer 11: Perceptie van buurtproblemen – vermogensdelicten	Ja Gepercipieerde hoeveelheid vermogensdelicten
Kerncijfer 12: Perceptie van buurtproblemen - dreiging	Ja Criminaliteit

Bijlage 3: Betrouwbaarheidsanalyses dimensies

In deze bijlage staan de resultaten van de betrouwbaarheidsanalyses naar de vorming van dimensies voor de aspecten van leefbaarheid kort samengevat. Daarbij zijn alle aangewezen indicatoren onder de aspecten van leefbaarheid uit bijlage 2 meegenomen in de analyse. Gekeken is in hoeverre de items samen als een betrouwbare samenhangende schaal kunnen dienen als dimensie. De Cronbach's Alpha is de maat voor deze interne consistentie, en deze moet in ieder geval 0,70 zijn om te kunnen spreken van een goede schaal. Hieronder staan de resultaten per aspect opgesomd en aan de hand van Cronbach's Alpha is gekeken welke items moeten worden verwijderd om te komen tot goede dimensies voor de aspecten. De geel gemarkeerde items verwijzen naar de te verwijderen items.

Aspect fysieke kwaliteit van de woonomgeving

Het item 'perceptie verloedering buurt' is gehercodeerd om de richting van deze variabele in overeenstemming te laten komen met de richting van de overige items.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Cronbach's Alpha		
,483	,610	4

Inter-Item Correlation Matrix

	Perceptie verloedering buurt	Algemene evaluatie buurt	Tevredenheid voorz niveau	Cijfer woonomgeving
Perceptie verloedering buurt	1,000	,207	,153	,271
Algemene evaluatie buurt	,207	1,000	,206	,606
Tevredenheid voorz niveau	,153	,206	1,000	,243
Cijfer woonomgeving	,271	,606	,243	1,000

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Perceptie verloedering buurt	21,4005	8,844	,276	,084	,613
Algemene evaluatie buurt	22,0388	17,525	,392	,373	,346
Tevredenheid voorz niveau	22,9213	20,184	,241	,072	,456
Cijfer woonomgeving	22,2578	18,417	,487	,400	,331

Het item 'perceptie verloedering buurt' is gezien de uitkomsten van de betrouwbaarheidsanalyse weggelaten en daarna is de analyse nog een keer uitgevoerd voor de drie overgebleven items.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Cronbach's Alpha		
,614	,620	3

Inter-Item Correlation Matrix

	Algemene evaluatie buurt	Tevredenheid voorz niveau	Cijfer woonomgeving
Algemene evaluatie buurt	1,000	,207	,606
Tevredenheid voorz niveau	,207	1,000	,243

Inter-Item Correlation Matrix

	Algemene evaluatie buurt	Tevredenheid voorz niveau	Cijfer woonomgeving
Algemene evaluatie buurt	1,000	,207	,606
Tevredenheid voorz niveau	,207	1,000	,243
Cijfer woonomgeving	,606	,243	1,000

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Algemene evaluatie buurt	13,8994	3,734	,502	,371	,389
Tevredenheid voorz niveau	14,7813	5,671	,248	,065	,740
Cijfer woonomgeving	14,1175	4,669	,562	,382	,339

Gezien de uitkomsten van deze analyse moet ook het item 'tevredenheid voorzieningenniveau' niet worden meegenomen op de dimensie fysiek. En dus volgt uit deze analyses dat de dimensie fysiek moet bestaan uit de items 'algemene evaluatie buurt' en 'rapportcijfer woonomgeving'. Uit onderstaande tabel blijkt dat de Cronbach's Alpha 0,740 bedraagt voor deze items.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Cronbach's Alpha	,740	2

Aspect sociale kenmerken van de woonomgeving

De items betreffende kerncijfer 13 'medeverantwoordelijk voor leefbaarheid' en kerncijfer 14 'gehechtheid aan de buurt' zijn niet meegenomen in de betrouwbaarheidsanalyse vanwege hun afwijkende antwoordmogelijkheden.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Cronbach's Alpha	,735	5

Inter-Item Correlation Matrix

	Perceptie sociale kwaliteit woonomgeving	Eigen inzet buurt	Inzet buurtgenoten buurt	Contact met buren	Omgang met buren
Perceptie sociale kwaliteit woonomgeving	1,000	,173	,205	,423	,426
Eigen inzet buurt	,173	1,000	,465	,563	,396
Inzet buurtgenoten buurt	,205	,465	1,000	,435	,201
Contact met buren	,423	,563	,435	1,000	,342
Omgang met buren	,426	,396	,201	,342	1,000

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Perceptie sociale kwaliteit woonomgeving	18,0152	27,971	,403	,298	,733
Eigen inzet buurt	20,6370	26,973	,545	,441	,669
Inzet buurtgenoten buurt	20,0713	30,124	,447	,263	,707
Contact met buren	19,2373	26,235	,642	,449	,632
Omgang met buren	17,7688	30,965	,478	,290	,698

Omdat de Cronbach's Alpha 0,735 bedraagt bij het samenvoegen van de vijf geselecteerde items en niet zal verbeteren bij het verwijderen van één van deze items, zal de dimensie sociaal bestaan uit de items 'perceptie sociale kwaliteit woonomgeving', 'eigen inzet buurt', 'inzet buurtgenoten buurt', 'contact met buren', en 'omgang met buren'.

Aspect kenmerken van de woning

Het item 'gehechtheid woning' is weggelaten uit de betrouwbaarheidsanalyse omdat het niet valt te verenigen met de overige twee items op het aspect kenmerken van de woning. De dimensie woning zal daarom bestaan uit de items 'individuele woonbeleving/evaluatie eigen woning' en 'rapportcijfer eigen woning'. De Cronbach's Alpha van deze dimensie is met 0,741 redelijk goed te noemen.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized	
Cronbach's Alpha	Items	N of Items
,741	,751	2

Inter-Item Correlation Matrix

	Cijfer woning	Evaluatie eigen woning
Cijfer woning	1,000	,601
Evaluatie eigen woning	,601	1,000

Aspect veiligheid in de buurt

Het item 'onveiligheidsgevoelens' is allereerst gehercodeerd om de antwoordmogelijkheden van alle items in dezelfde richting te laten wijzen.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized	
Cronbach's Alpha	Items	N of Items
,679	,747	4

Inter-Item Correlation Matrix

	Perceptie van overlast	Perceptie vermogensdelicten in buurt	Perceptie bedreigingen in buurt	Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen buurt?
Perceptie van overlast	1,000	,413	,541	,333
Perceptie vermogensdelicten in buurt	,413	1,000	,547	,328
Perceptie bedreigingen in buurt	,541	,547	1,000	,384
Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen buurt?	,333	,328	,384	1,000

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Perceptie van overlast	6,1871	15,850	,534	,325	,577
Perceptie vermogensdelicten in buurt	5,9193	16,062	,537	,330	,572
Perceptie bedreigingen in buurt	7,4681	20,909	,657	,439	,511
Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen buurt?	6,4050	31,644	,422	,183	,720

De Cronbach's Alpha zal boven de 0,70 stijgen bij het verwijderen van het item 'onveiligheidsgevoelens' uit de dimensie veiligheid. De analyse is daarom opnieuw uitgevoerd voor de overgebleven drie dimensies, waarbij de Cronbach's Alpha uitkomst op 0,703 en verder geen onregelmatigheden worden aangetroffen. De items 'perceptie van overlast', 'perceptie van vermogensdelicten', en 'perceptie van dreiging' zullen daarom samen de dimensie veiligheid vormen in dit onderzoek.

Reliability Statistics

	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
Cronbach's Alpha	,703	3

Item-Total Statistics

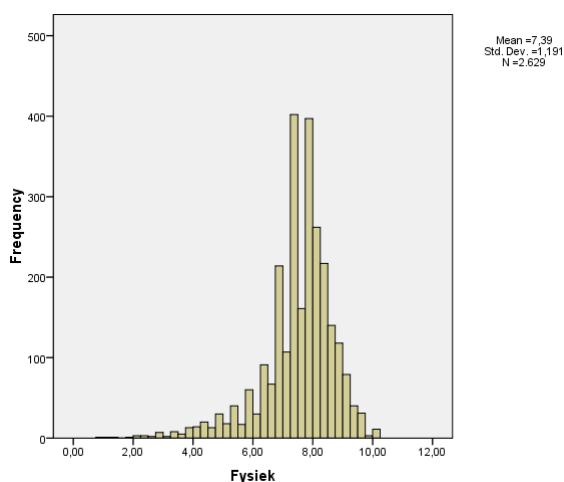
	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Perceptie van overlast	3,6940	13,367	,503	,294	,646
Perceptie vermogensdelicten in buurt	3,2969	13,079	,507	,300	,643
Perceptie bedreigingen in buurt	4,8656	17,914	,633	,401	,564

Bijlage 4 Samenhang dimensies

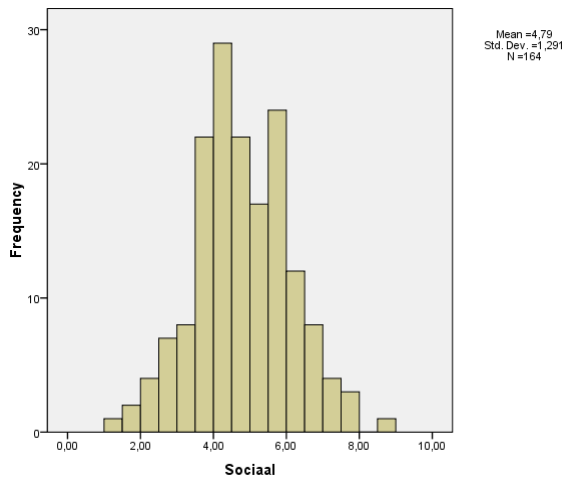
Om de samenhang van de gecreëerde dimensies van leefbaarheid te onderzoeken is allereerst gekeken naar de interne samenhang. De onderstaande histogrammen laten normale verdelingen op de dimensies fysiek, sociaal en woning zien. De dimensie veiligheid is links scheef verdeeld, maar dat is gerechtvaardigd omdat een hoge score meer buurtproblemen betekent. Gezien de verdelingen is variantie-analyse voor alle vier dimensies van leefbaarheid gerechtvaardigd.

Daarnaast is de samenhang tussen de dimensies van leefbaarheid onderzocht aan de hand van factor analyse. De tabellen 4.1 t/m 4.3 laat de resultaten van deze analyse zien, waarbij uit de eerste tabel de variantie van elke factor (dimensie) kan worden afgelezen. Uit de tabellen 4.2 en 4.3 kan vervolgens worden afgelezen in hoeverre de verschillende dimensies gecorreleerd zijn aan elkaar. Daarbij moet worden opgemerkt dat de negatieve correlatie van de dimensie veiligheid wordt veroorzaakt door de andere manier waarop de oordelen worden geïnterpreteerd. Een hoge score op deze dimensie betekent, in tegenstelling tot de overige drie dimensies, dat bewoners minder positief oordelen over de leefbaarheid. Uit de geroteerde cijfers blijkt dat de dimensies fysiek, woning en veiligheid hoog gecorreleerd zijn aan elkaar. Op basis van deze factor analyses zouden deze dimensies ook samen kunnen worden genomen tot één overkoepelende dimensie. Samen met de dimensie sociaal zou deze dimensie dan een goed beeld van de leefbaarheid weergegeven. Maar in dit onderzoek zal echter vast worden gehouden aan de vier gecreëerde dimensies, omdat deze indeling aansluit bij zowel de literatuur als de empirische data. Daarnaast levert deze indeling een specifiek en nauwkeuriger beeld op van de oordelen over de leefbaarheid.

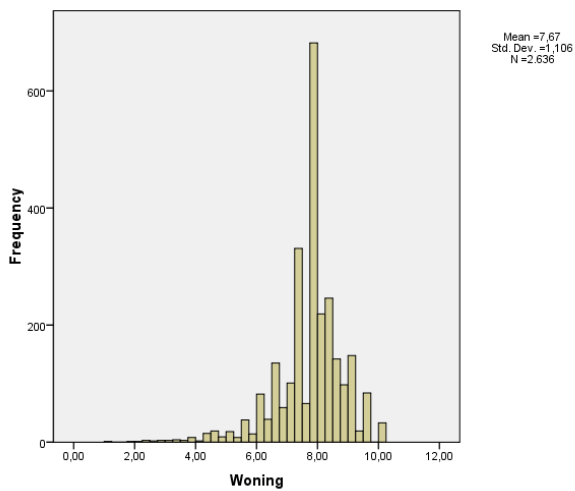
Figuur 4.1 Histogram dimensie fysiek

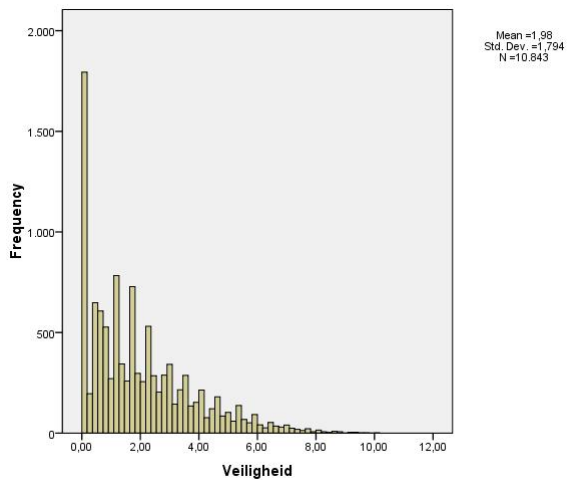
Figuur 4.2 Histogram dimensie sociaal

Figuur 4.3 Histogram dimensie woning

Figuur 4.4 Histogram dimensie veiligheid

Tabel 4.1 Variantie

Communalities		
	Initial	Extraction
Fysiek	1,000	,784
Sociaal	1,000	,914
Woning	1,000	,553
Veiligheid	1,000	,675

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tabel 4.2 Niet geroteerde factoren

Component Matrix ^a		
	Component	
	1	2
Fysiek	,876	,127
Sociaal	,452	,843
Woning	,707	-,230
Veiligheid	-,643	,512

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 2 components extracted.

Tabel 4.3 Rotatie factoren

Rotated Component Matrix ^a		
	Component	
	1	2

Fysiek	,712	,525
Sociaal	,000	,956
Woning	,732	,131
Veiligheid	-,808	,148

Extraction Method: Principal Component

Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser

Normalization.

a. Rotation converged in 3 iterations.

Bijlage 5: Vragenlijst interview surveys

Praktijk van Onderzoek en Statistiek
2009

VRAGENLIJST LEEFBAARHEID EN VEILIGHEID

Universiteit Twente (MB_POLMT)

Respondentnummer	<table border="1"><tr><td></td><td></td></tr></table>			
Datum interview	<table border="1"><tr><td>-</td><td>-</td></tr></table>	-	-	
-	-			
Vragenlijst goedgekeurd	<table border="1"><tr><td>Ja</td><td>nee</td><td>Paraaf :</td></tr></table>	Ja	nee	Paraaf :
Ja	nee	Paraaf :		
Enqueteur 1 :	Enqueteur 2 :			

Codeergegevens:			
Datum gegevens ingevoerd:	<table border="1"><tr><td>-</td><td>-</td></tr></table>	-	-
-	-		
Ingevoerd door:			
Goedgekeurd:	<table border="1"><tr><td>Ja</td><td>Nee</td></tr></table>	Ja	Nee
Ja	Nee		
Opmerkingen:			

I. WOONSITUATIE EN BUURT

Allereerst wil ik graag enkele vragen stellen over uw woonsituatie en de buurt waarin u woont.

1. Hoe lang woont u in deze buurt?

ENQ: NOTEER AANTAL JAREN [Niet precies? Dan: < 2 jr. // 2 – 5 // 5 – 10 // > 10 jr.]

2. Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden, uzelf meegerekend?

ENQ: NOTEER AANTAL Bij 1persoon à NAAR VRAAG 4)

3. Hoeveel personen daarvan zijn jonger dan achttien jaar?

ENQ: NOTEER AANTAL

ENQ. TOONBLAD 1: - Uitleggen aan respondent -

(ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

- 4. Ik wil u nu enkele vragen stellen over de voorzieningen in uw buurt.
Kunt u voor elk van deze voorzieningen aangeven of u daar zeer tevreden, tevreden,
ontevreden of zeer ontevreden mee bent.**

ENQ: Lees op:	Ze er tevreden	Tevreden	Niet tevreden / niet ontevreden	On- tevreden	Ze er ontevreden		Niet van toepassing	Weet niet / Geen mening
a. Winkels voor de dagelijkse boodschappen	1	2	3	4	5		7	8
b. Speelmogelijkheden voor kinderen	1	2	3	4	5		7	8
c. Straatverlichting	1	2	3	4	5		7	8
d. Groenvoorzieningen	1	2	3	4	5		7	8
e. Openbaar vervoer	1	2	3	4	5		7	8
f. Onderhoud van de wegen en fietspaden	1	2	3	4	5		7	8
g. Basisonderwijs	1	2	3	4	5		7	8
h. Voorzieningen voor jongeren	1	2	3	4	5		7	8

ENQ. TOONBLAD 2: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

- 5. Dan wil ik u nu een aantal uitspraken voorleggen over de buurt waarin u woont.
Kunt u van elke uitspraak zeggen of u het hier helemaal mee eens, mee eens, mee
oneens, of helemaal mee oneens bent?**

ENQ: Lees op:	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens / niet oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens		WN / GM
a. De mensen kennen elkaar in deze buurt nauwelijks.	1	2	3	4	5		8
b. De mensen gaan in deze buurt op een prettige manier met elkaar om.	1	2	3	4	5		8
c. De mensen in deze buurt blijven hier graag wonen.	1	2	3	4	5		8

ENQ. TOONBLAD 2: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

6. De volgende stellingen hebben ook betrekking op uw directe woonomgeving. Kunt u voor elk aangeven of u het hier helemaal mee eens, mee eens, mee oneens, of helemaal mee oneens bent?

ENQ: Lees op:	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens / niet oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens	WN / GM
a. Het is vervelend om in deze buurt te wonen.	1	2	3	4	5	8
b. Als het maar enigszins mogelijk is ga ik uit deze buurt verhuizen.	1	2	3	4	5	8
c. Als je in deze buurt woont heb je het goed getroffen.	1	2	3	4	5	8
d. Ik woon in een gezellige buurt waar veel saamhorigheid is.	1	2	3	4	5	8
e. Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen.	1	2	3	4	5	8

7. Vindt u de buurt waarin u woont een zeer prettige, een prettige een onprettige of een zeer onprettige buurt om in te wonen?

1. zeer prettig
2. prettig
3. onprettig
4. zeer onprettig
5. weet niet/ geen mening

ENQ. TOONBLAD 2: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

8. Dan wil ik u nu een aantal uitspraken over uw woning voorleggen. Kunt u voor elk aangeven of u het hier helemaal mee eens, mee eens, mee oneens, of helemaal mee oneens bent?

ENQ: Lees op:	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens / niet oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens	WN / GM
a. De indeling van de woning waarin ik woon is geschikt.	1	2	3	4	5	8
b. De woning waarin ik woon is te klein.	1	2	3	4	5	8
c. De woning waarin ik woon is slecht onderhouden.	1	2	3	4	5	8
d. De woning waarin ik woon ademt een goede sfeer uit.	1	2	3	4	5	8

9. Ik wil u nu een aantal vragen stellen over veiligheid. Voelt u zich wel eens onveilig?

1. ja
 2. nee
 3. weet niet/ wil niet zeggen
- à door naar vraag 11 (in eigen buurt)
à door naar vraag 11 (in eigen buurt)

10. Voelt u zich vaak, soms, of zelden onveilig?

1. vaak
2. soms
3. zelden
4. weet niet/wil niet zeggen

11. Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen buurt?

1. ja
2. nee
3. weet niet/weigert

ENQ. TOONBLAD 3

- 12. Nu wil ik het hebben over een aantal vervelende voorvallen en misdrijven, die in uw buurt KUNNEN voorkomen.**
Ik zou graag willen weten of deze voorvallen en misdrijven naar uw eigen idee vaak, soms, bijna nooit, of nooit voorkomen in uw buurt.

ENQ: Lees op:	Komt vaak voor	Komt soms voor	Komt (bijna) nooit voor		WN / GM
a. Fietsendiefstal	1	2	3		8
b. Diefstal UIT auto's	1	2	3		8
c. Beschadiging of vernieling aan auto's en diefstal vanaf auto's, bijvoorbeeld wieldoppen etc.	1	2	3		8
d. Vormen van geluidsoverlast	1	2	3		8
e. Bedreiging	1	2	3		8
f. Bekladding van muren en/of gebouwen	1	2	3		8
g. Overlast van groepen jongeren	1	2	3		8
h. Dronken mensen op straat	1	2	3		8
i. Vrouwen en mannen die op straat worden lastig gevallen	1	2	3		8
j. Rommel op straat	1	2	3		8
k. Hondenpoep op straat	1	2	3		8
l. Vernieling van telefooncellen, bus- of tramhokjes	1	2	3		8
m. Inbraak in woningen	1	2	3		8
n. Gewelddelicten	1	2	3		8
o. Overlast door omwonenden	1	2	3		8
p. Drugsoverlast	1	2	3		8
q. Tasjesroof	1	2	3		8

13. Voelt u zich medeverantwoordelijk voor de leefbaarheid in uw buurt?

1. ja
2. nee
3. weet niet/geen mening

14. Bent u bereid om samen met andere buurtbewoners dingen in de buurt te doen om de leefbaarheid te vergroten, bijvoorbeeld door het onderhouden van een speelplaats, het opruimen van een plantsoen of het snoeien van struiken?

1. ja, zeker
2. ja, misschien
3. nee, waarschijnlijk niet
4. nee, zeker niet
5. weet niet/geen mening

ENQ. TOONBLAD 4

**15. Graag willen we van u weten of u wel eens op eigen houtje bepaalde dingen voor de buurt doet.
Ik noem een aantal dingen en wil u vragen of u dit vaak, regelmatig, wel eens, of nooit doet.**

ENQ: Lees op:	vaak	regelmatig	wel eens	nooit		WN / GM
1. Spelende kinderen in de gaten houden.	1	2	3	4		8
2. De woning van de burens in de gaten houden bijv. als zij op vakantie zijn.	1	2	3	4		8
3. Mensen in de buurt aanspreken op hinderlijk gedrag.	1	2	3	4		8
4. Zelf de stoep aanvegen of rommel op straat opruimen.	1	2	3	4		8
5. Een briefje ophangen om mensen op hinderlijk gedrag te wijzen.	1	2	3	4		8
6. Het groen in de buurt bijhouden of een geveltuintje onderhouden.	1	2	3	4		8

ENQ. TOONBLAD 4 (nogmaals)

**16. Graag willen we het rijtje van daarnet nog een keer langslopen om te horen wat uw indruk is van het gedrag van uw buurtgenoten.
We willen dus weten in hoeverre u denkt dat andere mensen in deze buurt de dingen doen die ik zo dadelijk nog een keer zal opnoemen.
Zou u voor alle activiteiten kunnen aangeven of uw buurtgenoten dat volgens u vaak, regelmatig, wel eens of nooit doen?**

ENQ: Lees op:	Doen buurtgen. vaak	Doen buurtgen. regelmatig	Doen buurtgen. wel eens	Doen buurtgen. nooit		WN / GM
1. Spelende kinderen in de gaten houden.	1	2	3	4		8
2. De woning van de burens in de gaten houden bijv. als zij op vakantie zijn.	1	2	3	4		8
3. Mensen in de buurt aanspreken op hinderlijk gedrag.	1	2	3	4		8
4. Zelf de stoep aanvegen of rommel op straat opruimen.	1	2	3	4		8
5. Een briefje ophangen om mensen op hinderlijk gedrag te wijzen.	1	2	3	4		8
6. Het groen in de buurt bijhouden of een geveltuintje onderhouden.	1	2	3	4		8

ENQ. TOONBLAD 4 (nogmaals)

- 17. Sommige mensen hebben veel contact met hun burens en anderen veel minder. Kunt u van de volgende zaken aangeven of ze de laatste jaren vaak, regelmatig, wel eens of nooit zijn voorgekomen?**

ENQ: Lees op:	vaak	regelmatig	wel eens	nooit		WN / GM
1. Met de burens gepraat over problemen in deze buurt.	1	2	3	4		8
2. Elkaar geholpen met praktische dingen.	1	2	3	4		8
3. Op visite geweest bij de burens.	1	2	3	4		8
4. Onenigheid of ruzie gehad met burens.	1	2	3	4		8
5. Gereedschap of iets anders geleend van de burens.	1	2	3	4		8
6. Met burens gepraat over persoonlijke problemen.	1	2	3	4		8
7. Met burens zomaar een praatje gemaakt over het een of ander.	1	2	3	4		8

ENQ. TOONBLAD 2: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

- 18. We zijn ook geïnteresseerd in hoe u omgaat met mensen in deze buurt. Wilt u telkens aangeven of u het met de stelling helemaal eens, eens, oneens of helemaal oneens bent?**

ENQ: Lees op:	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens / niet oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens		WN / GM
1. Als mensen in deze buurt problemen hebben, dan vind ik het mijn plicht te helpen.	1	2	3	4	5		8
2. Ik vind dat je niet voorzichtig genoeg kunt zijn in de omgang met mensen in deze buurt.	1	2	3	4	5		8
3. Het is mijn plicht als bewoner van deze buurt om samen met anderen alles te doen om de leefbaarheid van de buurt goed te houden of te verbeteren.	1	2	3	4	5		8
4. De mensen in deze buurt zijn bereid om samen de leefbaarheid van de buurt goed te houden of te verbeteren.	1	2	3	4	5		8
5. Ik vind dat de meeste mensen in deze buurt wel te vertrouwen zijn.	1	2	3	4	5		8
6. Als ik problemen heb, dan weet ik dat ik altijd hulp kan inroepen van mensen in de buurt.	1	2	3	4	5		8

- 19. Vindt u dat de buurt waarin u woont het afgelopen jaar vooruit of achteruit is gegaan?**

1. vooruit
2. achteruit
3. gelijk gebleven (ENQ: **à** NAAR VRAAG 21)
4. weet niet/ geen mening (ENQ: **à** NAAR VRAAG 21)

- 20. Waaruit blijkt dat uw buurt vooruit/achteruit is gegaan?**

(ENQ: Doorvragen wanneer alleen wordt aangegeven dat de buurt is verbeterd c.q. verslechterd.)

.....

.....

21. Denkt u dat de buurt waarin u woont de komende jaren vooruit of achteruit zal gaan?

1. vooruit
2. achteruit
3. zal gelijk blijven
4. weet niet/ geen mening

22. Bent u zeer gehecht, gehecht, niet gehecht of helemaal niet gehecht aan uw buurt?

1. zeer gehecht
2. gehecht
3. niet gehecht
4. helemaal niet gehecht
5. weet niet/ geen mening

23. Ik wil u ook nog een paar specifieke vragen stellen over uw woonsituatie. Vindt u dat de woning en de directe omgeving van die woning in het afgelopen jaar vooruit of achteruit is gegaan?

1. vooruit
2. achteruit
3. hetzelfde gebleven (ENQ: **à** NAAR VRAAG 25)
4. weet niet / geen mening (ENQ: **à** NAAR VRAAG 25)

24. Waaruit blijkt dat uw woonsituatie vooruit/achteruit is gegaan?

(ENQ: Doorvragen wanneer alleen wordt aangegeven dat de buurt is verbeterd c.q. verslechterd.)

.....
.....

25. Denkt u dat uw woonsituatie de komende jaren vooruit of achteruit zal gaan?

1. vooruit
2. achteruit
3. zal gelijk blijven
4. weet niet/ geen mening

26. Bent u zeer gehecht, gehecht, niet gehecht of helemaal niet gehecht aan uw woning?

1. zeer gehecht
2. gehecht
3. niet gehecht
4. helemaal niet gehecht
5. weet niet/ geen mening

27. We hebben nu een aantal vragen gesteld over uw woning en de buurt waarin u woont. Kunt u een rapportcijfer geven voor uw woning en woonomgeving?

ENQ: AFRONDEN OP HELE CIJFERS. BIJV. 6- WORDT 6, 6+ WORDT 6, 6 ½ WORDT 7.

Welk cijfer zou u geven voor ...

a. uw woning ENQ: NOTEER CIJFER (woning)

b. uw woonomgeving ENQ: NOTEER CIJFER (woonomgeving)

NOTEER: 0-10 of 99 weet niet / geen mening

28. In uw buurt is een project met wijkcoaches gestart. Heeft u daar wel eens iets over gehoord?

1. ja
2. nee (ENQ: à NAAR VRAAG 33)

29. Weet u toevallig ook wat die wijkcoaches moeten gaan doen?

1. ja
2. nee (ENQ: à NAAR VRAAG 33)

Indien ja: open vraag: Kunt u mij iets vertellen over wat die wijkcoaches gaan doen?

NOTEER ANTWOORD:

.....

.....

30. Vindt u het idee van wijkcoaches een goed idee of een slecht idee?

1. een heel goed idee
2. een goed idee
3. een slecht idee
4. een heel slecht idee

En kunt u zeggen waarom u dit een idee vindt? (op de puntjes antwoord 30 lezen)

NOTEER ANTWOORD:

.....

.....

31. Heeft u al met één van deze wijkcoaches gesproken over uw situatie?

1. ja, er is een wijkcoach bij mij thuis geweest.
2. ja, ik heb op een andere plaats met een coach gesproken over mijn situatie.
3. nee (ENQ: à NAAR VRAAG 33)

ENQ. hier TOONBLAD 1 gebruiken: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

32. Bent u tevreden of ontevreden over uw contact met deze wijkcoach?

1. zeer tevreden
2. tevreden
3. niet tevreden, maar ook niet ontevreden
4. ontevreden
5. zeer ontevreden
6. niet van toepassing
7. weet niet / geen mening

- 33. Heeft u zelf of één van uw huisgenoten de afgelopen twee jaar te maken gehad met een of meer problemen?**
Ik noem straks een aantal problemen. Wilt u voor die problemen aangeven of u zelf of een van uw huisgenoten hier de afgelopen twee jaar mee te maken heeft gehad?

ENQ: Lees op:	JA	NEE	WN / GM
1. Problemen met de woning (zoals te kleine of slechte woning)	1	2	8
2. Problemen met geld (zoals schulden, betalingsachterstanden)	1	2	8
3. Problemen rond werk en uitkering (zoals langdurige werkloosheid, sociale dienst).	1	2	8
4. Problemen door ongezonde manier van leven, (zoals overgewicht, roken, drinken)	1	2	8
5. Problemen met school en opvoeding (zoals spijbelen; geschorst; voortijdig schoolverlaten)	1	2	8

- b. Heeft u zelf of één van uw huisgenoten de afgelopen twee jaar te maken gehad met andere problemen dan zojuist genoemd? Zo ja welke problemen?**

.....

.....

ENQ: Indien respondent geen van de problemen bij vraag 33 heeft genoemd, dan verder met vr. 36

- 34. Heeft u in verband met een van deze problemen de afgelopen twee jaar iemand gesproken van een bepaalde instantie of organisatie?**
Ik noem u een aantal personen of organisaties, wilt u aangeven of u hiermee contact heeft gehad in verband met de genoemde problemen.

ENQ: Lees op:	JA	NEE	WN / GM
1. Medewerker woningcorporatie (Woonplaats; Domijn of Ons Huis)	1	2	8
2. Medewerker wijkwelzijn (opbouwwerker; jongerenwerker; buurthuis)	1	2	8
3. Maatschappelijk werker (SMD of MEE-Twente)	1	2	8
4. Medewerker Stadsbank	1	2	8
5. Medewerker justitie / politie (reclassering; wijkagent)	1	2	8
6. Medewerker Werkplein (UWV, CWI of sociale dienst)	1	2	8
7. Medewerker Werk en Bijstand (in service centrum Oost)	1	2	8
8. Medewerker jeugdzorg, kinderscherming, kinderopvang of leerplichtambtenaar	1	2	8
9. Medewerker thuiszorg, Mediant of verslavingszorg	1	2	8
10. Huisarts	1	2	8
11. Schoolarts of medewerker consultatiebureau	1	2	8

- b. Zijn er nog andere personen of organisaties waarmee u heeft gesproken in verband met deze problemen? Zo ja, welke personen of instanties?**

.....

.....

ENQ. TOONBLAD 2: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

35. Nu wil ik een aantal stellingen voorleggen:

ENQ: Lees op:	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens / niet oneens	Mee oneens	Helemaal mee oneens	WN / GM
1. Ik kan deze problemen / dit probleem heel goed zelf oplossen.	1	2	3	4	5	8
2. Er is in al die jaren door hulpverleners nooit echt geluisterd naar wat ik zelf wilde.	1	2	3	4	5	8
3. Hulpverleners hebben het beste met me voor.	1	2	3	4	5	8
4. Ik word door hulpverleners van het kastje naar de muur gestuurd.	1	2	3	4	5	8
5. Het oplossen van persoonlijke problemen zal ik zelf moeten doen	1	2	3	4	5	8
6. De meeste hulpverleners beloven van alles, maar ze maken die beloften nooit waar.	1	2	3	4	5	8
7. Ik word door hulpverleners vrijwel altijd behandeld als een klein kind.	1	2	3	4	5	8
8. De meeste hulpverleners begrijpen niets van problemen van mensen zoals ik.	1	2	3	4	5	8
9. Hulpverleners hebben echt geholpen bij het oplossen van mijn probleem / problemen.	1	2	3	4	5	8

Ter afsluiting van dit gesprek zou ik u nog enkele vragen over uw persoonlijke situatie willen stellen. ENQ: geef de OPLEIDINGENKAART

36. Wat is uw hoogst genoten schoolopleiding die u met een diploma heeft afgerond?

1. LA = lager onderwijs (incl. LAVO en VGLO)
2. LB = lager beroepsonderwijs
3. MA = middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
4. MB = middelbaar beroepsonderwijs
5. HA = HAVO/VWO (hoger algemeen en voorbereidend en wetenschappelijk onderwijs)
6. HB = hoger beroeps en wetenschappelijk onderwijs /kandidaats of bachelor
7. HW = wetenschappelijk onderwijs/doctoraal of master
8. weet niet /wil niet zeggen

37. Verricht u betaalde werkzaamheden?

1. Ja
2. Nee (ENQ: **à** NAAR VRAAG 42a)

38. Is dit voor meer dan 12 uur?

1. Ja
2. Nee

ENQ. TOONBLAD 1 gebruiken: (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

39. Hoe tevreden bent u over de baan die u nu heeft?

1. zeer tevreden
2. tevreden
3. niet tevreden, maar ook niet ontevreden
4. ontevreden
5. zeer ontevreden

40. Sommige mensen hebben *in vergelijking met andere mensen* door hun kennis en ervaring betere kansen op een betere baan. Zijn uw kansen op een betere baan *in vergelijking met andere mensen* in het afgelopen jaar vooruit of achteruit gegaan?
1. vooruit gegaan
 2. achteruit gegaan
 3. gelijk gebleven
 4. weet niet/ geen mening
41. Denkt u dat uw kansen op een betere baan *in vergelijking met andere mensen* de komende jaren vooruit of achteruit zullen gaan?
1. vooruit
 2. achteruit
 3. zal gelijk blijven
 4. weet niet/ geen mening
- 42a. Wat is uw hoofdbezigheid overdag?
0. Werk (ENQ: à NAAR VRAAG 46)
 1. Student/scholier
 2. Huisvrouw
 3. Werkloos/AWW/WAO
 4. Gepensioneerd (ENQ: à NAAR VRAAG 46)
 6. Anders, namelijk.....
 7. Wil niet zeggen
- 42b. Bent u op zoek naar betaald werk?
1. Ja
 2. Nee (ENQ: à NAAR VRAAG 46)
43. Sommige mensen hebben *in vergelijking met andere mensen* door hun kennis en ervaring betere kansen op een betaalde baan. Hoe goed zijn uw kansen op een betaalde baan *in vergelijking met andere mensen*?
1. zeer goed
 2. goed
 3. niet goed , niet slecht
 4. slecht
 5. zeer slecht
44. Zijn uw kansen op een betaalde baan *in vergelijking met andere mensen* in het afgelopen jaar vooruit of achteruit gegaan?
1. vooruit gegaan
 2. achteruit gegaan
 3. gelijk gebleven
 4. weet niet/ geen mening
45. Denkt u dat uw kansen op een betaalde baan *in vergelijking met andere mensen* de komende jaren vooruit of achteruit zullen gaan?
1. vooruit
 2. achteruit
 3. zal gelijk blijven
 4. weet niet/ geen mening

46. Er wordt wel eens gesproken over verschillende inkomensgroepen. Rekent u uw huishouden tot de groep met een laag inkomen, een gemiddeld inkomen of een hoger inkomen?

1. laag inkomen
2. gemiddeld inkomen
3. hoger inkomen
4. weet niet/geen mening

ENQ. hier **TOONBLAD 1 gebruiken:** (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

47. Hoe tevreden bent u over uw financiële situatie:

1. zeer tevreden
2. tevreden
3. niet tevreden, maar ook niet ontevreden
4. ontevreden
5. zeer ontevreden

48. Is uw financiële situatie in het afgelopen jaar vooruit of achteruit gegaan?

1. vooruit gegaan
2. achteruit gegaan
3. gelijk gebleven
4. weet niet/ geen mening

49. Denkt u dat uw financiële situatie de komende jaren vooruit of achteruit zal gaan?

1. vooruit
2. achteruit
3. zal gelijk blijven
4. weet niet/ geen mening

50. Nu wil ik u enkele vragen over uw gezondheid stellen:

Hoe lang bent u? (noteer lengte in centimeters)

en

hoe zwaar bent u? (noteer gewicht in kilo's)

ENQ. hier **TOONBLAD 1 gebruiken:** (ENQ antw. 3 alleen noteren wanneer spontaan genoemd)

51. Hoe tevreden bent u over uw gezondheid:

1. zeer tevreden
2. tevreden
3. niet tevreden, maar ook niet ontevreden
4. ontevreden
5. zeer ontevreden

52. Is uw gezondheid in het afgelopen jaar vooruit of achteruit gegaan?

1. vooruit gegaan
2. achteruit gegaan
3. gelijk gebleven
4. weet niet/ geen mening

53. Bent u optimistisch of juist pessimistisch over uw eigen gezondheid in de komende jaren?

1. optimistisch
2. niet optimistisch, maar ook niet pessimistisch
3. pessimistisch
4. weet niet/ geen mening

54. Heeft u thuiswonende kinderen die jonger zijn dan 23 jaar
1. ja
 2. nee (ENQ: à NAAR VRAAG 58)
55. Het komt nog al eens voor dat kinderen op school problemen hebben, bijvoorbeeld omdat ze spijbelen, van school worden gestuurd of de school voortijdig, zonder diploma, verlaten. Heeft u met een of meer van uw kinderen ook dergelijke problemen?
1. ja
 2. nee (ENQ: à NAAR VRAAG 58)
56. Zijn deze problemen in het afgelopen jaar
1. groter geworden
 2. kleiner geworden
 3. gelijk gebleven
 4. weet niet/ geen mening
57. Denkt u dat de problemen van uw kinderen op school de komende jaren groter of kleiner zullen worden?
1. groter geworden
 2. kleiner geworden
 3. gelijk gebleven
 4. weet niet/ geen mening
58. Bent u zelf of is een van uw ouders buiten Nederland geboren?
1. ja à doorvragen à ZELF of een van uw OUDERS?
(omcirkel het gegeven antwoord)
 a. ZELF à In welk land? Noteer
 b. OUDERS à In welk land? Noteer
 2. nee
 3. weet niet / wil niet zeggen
59. Tot slot zou ik graag uw geboortejaar willen noteren.
- ENQ: NOTEER GEBOORTEJAAR 19
- ENQ: WIL NIET ZEGGEN (NA NOG ÉÉN POGING): Code 9997)
60. Dit was het einde van het interview, heeft u verder nog vragen op opmerkingen naar aanleiding van dit gesprek?
-
-
- # DAN WIL IK U HEEL HARTELIJK BEDANKEN VOOR UW MEDEWERKING!

Enq: Noteer op de benaderingskaart (het vel met het adresetiket)
de lengte van het vraaggesprek (onder C).

duur

Enq.: Noteer de volgende vragen na afloop of in een pauze gedurende het gesprek
zonder te vragen:

- 100.. Geslacht van de respondent:
1. Man
 2. Vrouw
101. Maakte de respondent een geïnteresseerde indruk?
1. Zeer geïnteresseerd
 2. Geïnteresseerd
 3. Matig geïnteresseerd
 4. Ongeïnteresseerd
102. Heeft u het idee dat de respondenten de vragen goed begreep?
1. Alle vragen
 2. Een enkele vraag werd minder goed begrepen
 3. Een aantal vragen werden minder goed begrepen
103. Beheerst de respondent de Nederlandse taal goed of slecht?
1. Goed
 2. Slecht
110. De woning is:
1. Eengezinswoning in een rij, niet vrijstaand, twee onder een kap
 2. Vrijstaande woning / bungalow
 3. Etagewoning, bovenwoning, maisonnette, benedenwoning
 4. Flat, minder dan 5 woonlagen
 5. Flat, 5 of meer woonlagen
 6. Bejaardenhuis, bejaardenoord
 7. Seniorenwoning, bejaardenwoning, aanleunwoning
 8. Verzorgingshuis
 9. Woonboot / woonwagen
 10. Anders, namelijk

Kwaliteit van de woonomgeving

111. Hoe is de onderhoudstoestand van het huis/gebouw ?
ENQ. Let op de toestand van het schilderwerk, trap, kozijnen, deuren etc.
1. Slecht
 2. Matig tot slecht
 3. Matig
 4. Redelijk goed
 5. Goed
 8. Ik kan geen schatting geven omdat.....
112. Hoe is de straat waar het huis/gebouw staat onderhouden (hoe schoon is het er)
1. Slecht
 2. Matig tot slecht
 3. Matig
 4. Redelijk goed
 5. Goed
 8. Ik kan geen schatting geven omdat.....

113. Als u met de rug naar de voordeur van het opgegeven huis (als het een eengezinswoning is) of naar de voordeur van de hal (als het een flat is) staat, kunt u dan voor en links of rechts kijkend dingen zien die vernield zijn of volgeklad zijn met verf/spuitbussen of stiften.

- 0. Nee
- 1. Ja, enkele
- 2. Ja, verscheidene
- 3. Ja, veel meer
- 8. Kan geen schatting geven

114. Als u met de rug naar de voordeur van het opgegeven huis (als het een eengezinswoning is) of naar de voordeur van de hal (als het een flat is) staat, kunt u dan voor en links of rechts kijkend leegstaande of slecht onderhouden huizen of gebouwen zien, of huizen/gebouwen die dichtgetimmerd zijn ?

- 0. Nee
- 1. Ja, enkele
- 2. Ja, verscheidene
- 3. Ja, veel meer
- 8. Kan geen schatting geven

115. Alles in aanmerking genomen, hoe zou u zelf het gebouw/huis inschalen?

- 1. Hoge klasse
- 2. Hoge middenklasse
- 3. Middenklasse
- 4. Lage middenklasse
- 5. Lage klasse
- 8. Kan geen schatting geven omdat.....

116. Opmerkingen van enquêteur:

.....

.....

.....

.....

Bijlage 6: Respons en representativiteit

In deze bijlage wordt de respons en representativiteit van zowel de experimentele als de controle subbuurten besproken. Deze respons en representativiteit zijn van belang om conclusies te kunnen trekken over de gehele populatie, en dus over de leefbaarheid in Nieuw Velve en Lindenhof. De representativiteit zal worden beoordeeld door gegevens van de steekproeven te vergelijken met gegevens van de populatie waaruit de steekproeven afkomstig zijn, op de variabelen leeftijd, geslacht en etniciteit.

Respons

De leefbaarheid van Nieuwe Velve en Lindenhof zal worden vastgesteld en vergeleken met de leefbaarheid van de controle subbuurten middels analyse van data uit de afgenomen interview surveys. In totaal zijn 168 bewoners uit de experimentele subbuurten en 170 bewoners uit de controle subbuurten benaderd om een interview af te nemen. In tabel 6.1 is te zien dat bij 85 bewoners uit Nieuwe Velve en Lindenhof daadwerkelijk een interview is afgenomen, wat neerkomt op een respons van iets meer dan 50%. Voor de controle subbuurten 2402 in Stadsveld-Zuid en 2305 in Stevenfenne geldt dat het responspercentage op bijna 49% ligt. Volgens Babbie zijn dergelijke responspercentages voldoende om analyses uit voeren, maar zijn ze wel enigszins aan de lage kant, gezien het gebruik van de methode interview surveys (Babbie, 2004, p.261-263).

Tabel 6.1 Respons experimentele en controle subbuurten

	<i>Aantal benaderde bewoners</i>	<i>Respondenten</i>	<i>Percentage respons</i>
Exp. subbuurten	168	85	50,6%
Contr. subbuurten	170	83	48,8%

Representativiteit

Naast de respons dient ook gekeken te worden naar de representativiteit van de steekproef. Dit houdt in dat de steekproef een goede afspiegeling moet zijn van de totale populatie op enkele kenmerken. Babbie stelt dat een steekproef representatief zal zijn als alle leden van de populatie een gelijke kans hebben om geselecteerd te worden voor de steekproef (Babbie, 2004, p.189). Dit was het geval bij het selecteren van bewoners uit beide subbuurten voor de interview surveys, waarbij uit een populatie van 300 bewoners voor beide subbuurten random een steekproef is getrokken. Het ligt dan ook in de lijn der verwachting dat beide steekproeven representatief zijn voor de populatie waaruit de steekproef is getrokken.

Ondanks deze veronderstelling zal worden onderzocht of bepaalde karakteristieken van de steekproef overeenkomen met diezelfde kenmerken van de populatie. De resultaten van de analyse naar de representativiteit van beide steekproeven op de variabelen leeftijd, geslacht en etniciteit staan vermeld in tabel 6.2.

Tabel 6.2 Representativiteit leeftijd, geslacht en etniciteit van beide subbuurten

Variabele	Experimentele subbuurten			Controle subbuurten		
	Populatie (n=300)	Steekproef (n=85)	P-waarde	Populatie (n=300)	Steekproef (n=83)	P-waarde
Leeftijd						
18 t/m 24 jaar	85	26	0,989	41	5	0,241
25 t/m 34 jaar	54	14		47	11	
35 t/m 49 jaar	75	21		77	24	
50 t/m 64 jaar	63	18		66	19	
65+	23	6		69	24	
Geslacht						
Man	55,3%	54,1%	0,455	48,7%	44,6%	0,261
Vrouw	44,7%	45,9%		51,3%	55,4%	
Etniciteit						
Autochtoon	219	58	0,301	206	66	0,096
NW Allochtoon	26	6		18	4	
Overig	55	21		76	13	

Voor de variabelen leeftijd en etniciteit is de representativiteit onderzocht aan de hand van een chi-kwadraattoets. Dit houdt in dat de verwachte frequentieverdeling op deze variabelen, welke voortkomt uit de populatie, getoetst wordt voor de steekproef (Huizingh, 2004, p.309-310). Omdat voor zowel de experimentele als de controle subbuurten geldt dat de p-waarde op de variabelen leeftijd en etniciteit groter is dan 0.05, kan worden geconcludeerd dat de waargenomen verdeling overeenkomt met de verwachte verdeling, en dus dat beide steekproeven representatief zijn voor de populatie op deze variabelen. Een binomiale toets is uitgevoerd om de representativiteit op de variabele geslacht te onderzoeken, waarbij aan de hand van het frequentiepercentage is onderzocht of de verdeling van mannen en vrouwen in de steekproef overeenkomt met de verdeling van het geslacht in de populatie. Omdat ook voor geslacht geldt dat de p-waarde van beide subbuurten groter is dan 0.05, zijn de steekproeven representatief voor de geselecteerde populatie in deze buurten.

Er kan dus worden geconcludeerd dat er geen aanwijzingen zijn dat de steekproeven voor de experimentele en controle subbuurten niet representatief zijn op de variabelen leeftijd, geslacht en etniciteit voor de populatie welke ze vertegenwoordigen.

Bijlage 7 Analyse leefbaarheid Nieuwe Velve en Lindenhof en Enschede

Fysieke kwaliteit van de omgeving

Tabel 7.1 Resultaten kerncijfers aspect fysieke kwaliteit van de omgeving

	<i>Score exp. buurten (n)</i>	<i>Score Enschede (n)</i>	<i>P-waarde</i>
K3: Fysiek kwaliteit woonomgeving (verloedering)	4,7 (n= 85)	3,9 (n= 13190)	0,002
K6: Algemene evaluatie buurt	6,5 (n= 85)	7,6 (n= 10731)	<0,001
K 7: Rapportcijfer woonomgeving	6,4 (n= 85)	7,4 (n= 4913)	<0,001
K8: Tevredenheid voorzieningen	6,0 (n= 85)	6,6 (n= 2475)	<0,001

Sociale kenmerken van de omgeving

Tabel 7.2 Resultaat kerncijfer 4

	<i>Score exp. buurten (n=85)</i>	<i>Score Enschede (n=13185)</i>	<i>P-waarde</i>
K4: Sociale kwaliteit woonomgeving	5,6	6,5	<0,001

Tabel 7.3 Resultaat kerncijfer 13

	<i>Score exp. buurten (n=81)</i>	<i>Score Enschede (n=2443)</i>	<i>P-waarde</i>
K13: Medeverantwortelijkheid			
Ja	66,7%	85,6%	<0,001
Nee	33,3%	14,4%	

Tabel 7.4 Resultaat kerncijfer 14 met alleen een score voor Nieuwe Velve en Lindenhof (n=84)

	<i>Ja, zeker</i>	<i>Ja, misschien</i>	<i>Nee, waarschijnlijk niet</i>	<i>Nee, zeker niet</i>
K14: Gehechtheid	19,0%	25,0%	19,0%	36,9%

Tabel 7.5 Resultaat vragen 15 tot en met alleen een score voor Nieuwe Velve en Lindenhof

	<i>N</i>	<i>Score exp. buurten</i>
V15: Eigen inzet buurt	84	3,1
V16: Inzet buurtgenoten buurt	82	3,9
V17: Contact met burenen	85	4,6
V18: Omgang met buurtgenoten	85	5,9

Tabel 7.6 Resultaat vraag 22

	Score exp. buurten (n=83)	Score Enschede (n=2457)	P-waarde
V 22: Gehechtheid buurt			
<i>Zeer gehecht:</i>	9,6%	17,6%	<0,001
<i>Gehecht:</i>	42,2%	57,0%	
<i>Niet gehecht:</i>	28,9%	20,8%	
<i>Helemaal niet gehecht:</i>	19,3%	4,6%	

Kenmerken van de woning**Tabel 7.7 Resultaten kerncijfers aspect kenmerken van de woning**

	Score exp. buurten (n)	Score Enschede (n)	P-waarde
K1: Individuele woonbeleving	6,1 (n= 85)	7,6 (n= 2476)	<0,001
K2: Rapportcijfer eigen woning	6,6 (n= 85)	7,9 (n= 4918)	<0,001

Tabel 7.8 Resultaat vraag 26 met alleen een score voor Nieuwe Velve en Lindenhof (n=83)

	<i>Zeer gehecht</i>	<i>Gehecht</i>	<i>Niet gehecht</i>	<i>Helemaal niet gehecht</i>
V26: Gehechtheid woning	22,9%	48,2%	15,7%	13,3%

Veiligheid in de buurt**Tabel 7.9 Resultaten kerncijfers 5, 11 en 12**

	Score exp. buurten (n)	Score Enschede (n)	P-waarde
K5: Perceptie buurtproblemen – overlast	3,9 (n= 85)	2,2 (n= 10730)	<0,001
K11: Perceptie buurtproblemen – vermogensdelicten	3,1 (n= 85)	2,6 (n= 10681)	0,127
K12: Perceptie buurtproblemen - dreiging	2,2 (n= 85)	1,1 (n= 10721)	<0,001

Tabel 7.10 Resultaat kerncijfer 9

	Score exp. buurten (n=85)	Score Enschede (n=7483)	P-waarde
K 9: Onveiligheidsgevoelens			
Ja	25,9%	29,2%	0,294
Nee	74,1%	70,8%	

Verwachte ontwikkeling van de buurt**Tabel 7.11 Resultaat kerncijfer 15**

	Score exp. buurten (n=77)	Score Enschede (n=2237)	P-waarde
K15: Verwachte ontwikkeling buurt			
<i>Vooruit</i>	81,8%	51,3%	<0,001
<i>Achteruit</i>	11,7%	14,7%	
<i>Gelijk</i>	6,5%	34,1%	

Bijlage 8 Analyse verschil leefbaarheid experimentele en controle subbuurten

Fysieke kwaliteit van de omgeving

Tabel 8.1 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfers aspect fysieke kwaliteit

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K 3: Fysieke kwaliteit woonomgeving	Exp. buurten	4,7 (n= 85)	0,001
	Contr. buurten	3,4 (n= 83)	
K6: Algemene evaluatie buurt	Exp. buurten	6,5 (n= 85)	<0,001
	Contr. buurten	7,6 (n= 83)	
K7: Rapportcijfer woonomgeving	Exp. buurten	6,4 (n= 85)	<0,001
	Contr. buurten	7,4 (n= 83)	
K8: Tevredenheid voorzieningen	Exp. buurten	6,0 (n= 85)	0,012

Sociale kenmerken van de omgeving

Tabel 8.2 Vergelijking leefbaarheid op deel kerncijfer aspect sociale kenmerken

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K4: Sociale kwaliteit van de omgeving	Exp. buurten	5,6 (n= 85)	0,064
	Contr. buurten	6,2 (n= 83)	
V15: Eigen inzet buurt	Exp. buurten	3,1 (n= 84)	0,188
	Contr. buurten	3,5 (n= 83)	
V16: Inzet buurtgenoten buurt	Exp. buurten	3,9 (n= 82)	0,684
	Contr. buurten	3,8 (n= 82)	
V17: Contact met buren	Exp. buurten	4,6 (n= 85)	0,835
	Contr. buurten	4,7 (n= 83)	
V18: Omgang met buurtgenoten	Exp. buurten	5,9 (n= 85)	0,044
	Contr. buurten	6,4 (n= 83)	

Tabel 8.3 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 13

	Score exp. buurten (n=81)	Score contr. buurten (n=83)	P-waarde
K13: Medeverantwortelijkheid			
Ja	66,7%	72,3%	0,541
Nee	33,3%	27,7%	

Tabel 8.4 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 14

	Score exp. buurten (n=84)	Score contr. buurten (n=83)	P-waarde
K14: Gehechtheid			
Ja, zeker	19,0%	33,7%	0,163
Ja, misschien	25,0%	24,1%	
Nee, waarschijnlijk niet	19,0%	15,7%	
Nee, zeker niet	36,9%	26,5%	

Tabel 8.5 Vergelijking leefbaarheid op vraag 22

	Score exp. buurten (n=83)	Score contr. buurten (n=83)	P-waarde
V 22: Gehechtheid buurt			
<i>Zeer gehecht</i>	9,6%	13,3%	0,026
<i>Gehecht</i>	42,2%	60,2%	
<i>Niet gehecht</i>	28,9%	19,3%	
<i>Helemaal niet gehecht</i>	19,3%	7,2%	

Kenmerken van de woning**Tabel 8.6 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfers aspect van de woning**

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K1: Individuele woonbeleving	Exp. buurten	6,1 (n= 85)	0,001
	Contr. buurten	7,1 (n= 85)	
K2: Rapportcijfer eigen woning	Exp. buurten	6,6 (n= 85)	0,001
	Contr. buurten	7,4 (n= 83)	

Tabel 8.7 Vergelijking leefbaarheid op vraag 26

	Score exp. buurten (n=83)	Score contr. buurten (n=83)	P-waarde
Vraag 26: Gehechtheid woning			
<i>Zeer gehecht</i>	22,9%	19,3%	0,295
<i>Gehecht</i>	48,2%	55,4%	
<i>Niet gehecht</i>	15,7%	16,9%	
<i>Helemaal niet gehecht</i>	13,3%	8,4%	

Veiligheid in de buurt**Tabel 8.8 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfers 5, 11 en 12**

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K5: Perceptie buurtproblemen – overlast	Exp. buurten	3,9 (n= 85)	<0,001
	Contr. buurten	2,5 (n= 83)	
K11: Perceptie buurtproblemen - vermogensdelicten	Exp. buurten	3,1 (n= 85)	0,414
	Contr. buurten	2,7 (n= 83)	
K12: Perceptie buurtproblemen - dreiging	Exp. buurten	2,2 (n= 85)	<0,001
	Contr. buurten	0,8 (n= 83)	

Tabel 8.9 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 9

	Score exp. buurten (n=85)	Score contr. buurten (n=83)	P-waarde
K9: Onveiligheidsgevoelens			
<i>Ja</i>	25,9%	18,1%	0,047
<i>Nee</i>	74,1%	81,9%	

Verwachte ontwikkeling van de buurt

Tabel 8.10 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 15

	Score exp. buurten (n=77)	Score contr. buurten (n=78)	P-waarde
K15: Verwachte ontwikkeling buurt			
Vooruit	81,8%	42,3%	<0,001
Achteruit	11,7%	32,1%	
Gelijk	6,5%	25,6%	

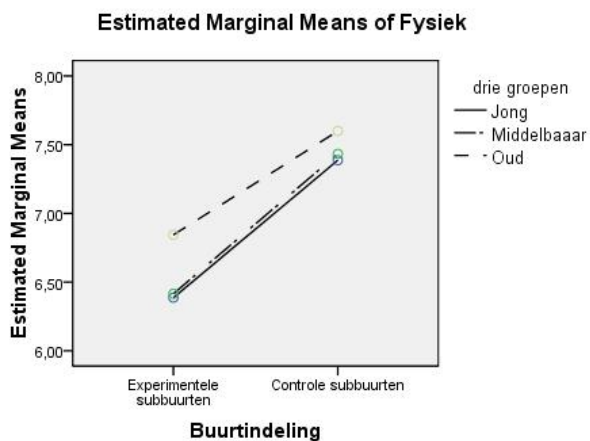
Bijlage 9 Controle voor leeftijdsopbouw

In deze bijlage wordt getracht de analyse naar de controle voor de leeftijdsopbouw op de gevonden verschillen in leefbaarheid tussen experimentele en controle subbuurten te verduidelijken. In tabel 9.1 staan de uitkomsten van de variantie-analyse opgesomd, waarbij de rij onder *buurtindeling* de aangetroffen verschillen in leefbaarheid op de dimensies laten zien na controle voor de leeftijdsopbouw. Deze moeten worden vergeleken met de gevonden verschillen in paragraaf 5.2 om het effect van de leeftijdsopbouw aan te kunnen tonen. Daarnaast zijn voor alle gevormde dimensies figuren toegevoegd die de invloed van de leeftijdsopbouw op het oordeel over de leefbaarheid verduidelijken.

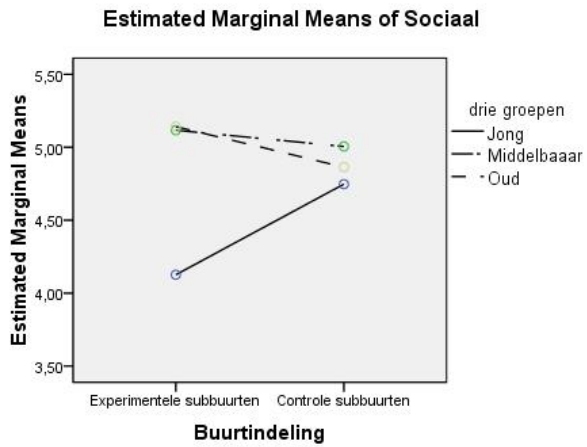
Tabel 9.1 Uitkomsten p-waarden analyses

	<i>Dimensie Fysiek</i>	<i>Dimensie Sociaal</i>	<i>Dimensie Woning</i>	<i>Dimensie Veiligheid</i>
<i>Leeftijd</i>	0,628	0,027	0,001	0,468
<i>Buurtindeling</i>	0,001	0,764	0,183	0,003
<i>Leeftijd * buurtindeling</i>	0,925	0,238	0,175	0,266

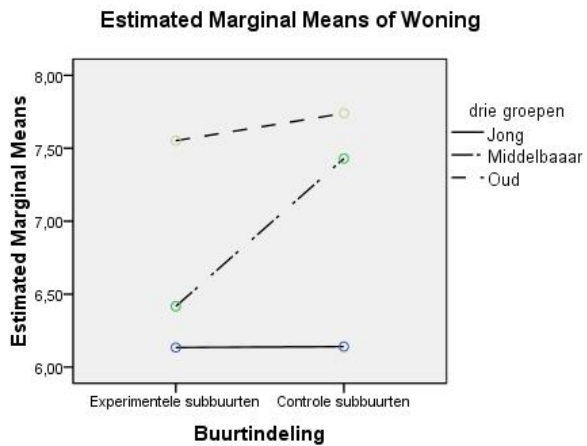
Figuur 9.1 Invloed leeftijd op dimensie fysiek (overall gem.= 6,9; s.d.= 1,4)

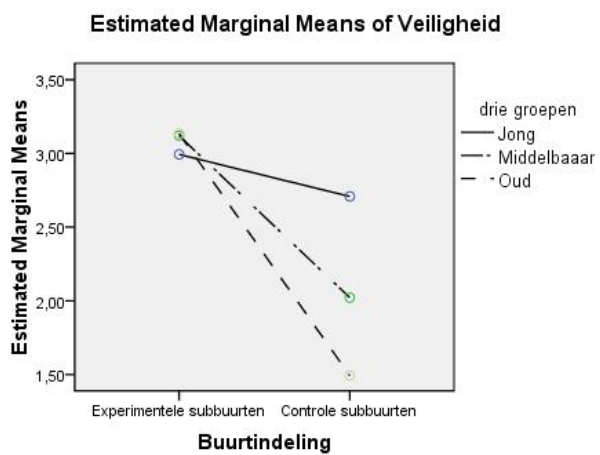
Figuur 9.2 Invloed leeftijd op dimensie sociaal (overall gem.= 4,8; s.d.= 1,3)

Figuur 9.3 Invloed leeftijd op dimensie woning (overall gem.= 6,8; s.d.= 1,7)

Figuur 9.4 Invloed leeftijd op dimensie veiligheid (overall gem.= 2,5; s.d.= 1,8)

Bijlage 10 Analyse verschil leefbaarheid Nieuwe Velve en Lindenhof en Velve-Lindenhof

Fysieke kwaliteit van de omgeving

Tabel 10.1 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfers aspect fysieke kwaliteit

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K3: Fysieke kwaliteit woonomgeving	Exp. buurten	4,7 (n= 85)	0,356
	Velve-Lindenhof	4,4 (n= 633)	
K6: Algemene evaluatie buurt	Exp. buurten	6,5 (n= 85)	0,036
	Velve-Lindenhof	7,0 (n= 448)	
K7: Rapportcijfer woonomgeving	Exp. buurten	6,4 (n= 85)	<0,001
	Velve-Lindenhof	6,9 (n=381)	
K8: Tevredenheid voorzieningen	Exp. buurten	6,0 (n= 85)	0,012
	Velve-Lindenhof	6,5 (n= 199)	

Sociale kenmerken van de omgeving

Tabel 10.2 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 4

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K4: Sociale kwaliteit van de omgeving	Exp. buurten	5,6 (n= 85)	0,060
	Velve-Lindenhof	6,1 (n= 630)	

Tabel 10.3 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 13

	Score exp. buurten (n=81)	Score contr. buurten (n=194)	P-waarde
K13: Medeverantwortelijkheid			
Ja	66,7%	82,5%	<0,001
Nee	33,3%	17,5%	

Tabel 10.4 Vergelijking leefbaarheid op vraag 22

	Score exp. buurten (n=83)	Score Velve-Lindenhof (n=198)	P-waarde
V22: Gehechtheid buurt			
Zeer gehecht	9,6%	16,2%	0,001
Gehecht	42,2%	42,4%	
Niet gehecht	28,9%	33,3%	
Helemaal niet gehecht	19,3%	8,1%	

Kenmerken van de woning

Tabel 10.5 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfers aspect van de woning

		Gemiddelde (n)	P-waarde
K1: Individuele woonbeleving	Exp. buurten	6,1 (n= 85)	<0,001
	Velve-Lindenhof	7,4 (n= 199)	

K2: Rapportcijfer eigen woning	Exp. buurten	6,6 (n= 85)	<0,001
	Velve-Lindenhof	7,7 (n= 381)	

Veiligheid in de buurt

Tabel 10.6 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfers 5, 11 en 12

		<i>Gemiddelde (n)</i>	<i>P-waarde</i>
K5: Perceptie buurtproblemen – overlast	Exp. buurten	3,9 (n= 85)	<0,001
	Velve-Lindenhof	2,5 (n= 449)	
K11: Perceptie buurtproblemen - vermogensdelicten	Exp. buurten	3,1 (n= 85)	0,566
	Velve-Lindenhof	3,2 (n= 446)	
K12: Perceptie buurtproblemen - dreiging	Exp. buurten	2,2 (n= 85)	0,011
	Velve-Lindenhof	1,6 (n= 448)	

Tabel 10.7 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 9

	<i>Score exp. buurten (n=85)</i>	<i>Score Velve-Lindenhof (n=368)</i>	<i>P-waarde</i>
K 9: Onveiligheidsgevoelens			
Ja	25,9%	39,9%	0,005
Nee	74,1%	60,1%	

Verwachte ontwikkeling van de buurt

Tabel 10.8 Vergelijking leefbaarheid op kerncijfer 15

	<i>Score exp. subbuurten (n=77)</i>	<i>Score Velve-Lindenhof (n=178)</i>	<i>P-waarde</i>
K15: Verwachte ontwikkeling buurt			
Vooruit	81,8%	59,6%	0,001
Achteruit	11,7%	16,9%	
Gelijk	6,5%	23,6%	

Bijlage 11 Multi Variate Analyses

In deze bijlage zijn de resultaten van de multi variate analyses, welke zijn uitgevoerd aan de hand van de techniek classificatie, per dimensie in een tabel beschreven. Daarbij moet worden opgemerkt dat deze analyses alleen zijn uitgevoerd voor de dimensies fysiek, woning en veiligheid, omdat de dimensie sociaal een te klein aantal respondenten kent. Dit komt omdat de meeste items onder deze dimensie geen data opleveren. Door het kleine aantal respondenten is daarom besloten dit item niet mee te nemen in deze multi variate analyses, omdat de uitvoer door de kleine n niet erg betrouwbaar is. Ditzelfde geldt ook voor het individuele kenmerk woningtype. Daarnaast is besloten het individuele kenmerk vrijwilligerswerk niet mee te nemen in de multi variate analyses, omdat dit kenmerk zorgt voor veel ontbrekende waarden. Hierdoor zouden geen gemiddelden worden berekend voor de gehele groep 'laag opleidingsniveau', waardoor een onvolledige vergelijking op het kenmerk opleidingsniveau zou plaatsvinden.

Tabel 11.1 Effect individuele kenmerken op oordeel dimensie fysiek (totale n=2566)

	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P -waarde</i>
Inkomen						
<i>Laag</i>	638	7,1		7,1		
<i>Gemiddeld</i>	1521	7,4	0,191	7,4	0,201	<0,001
<i>Hoog</i>	407	7,8		7,8		
Opleidingsniveau						
<i>Laag</i>	682	7,4		7,4		
<i>Middelbaar</i>	946	7,4	0,007	7,4	0,022	0,591
<i>Hoog</i>	938	7,4		7,4		
Bel. bezigheid						
<i>Werk</i>	1123	7,4		7,3		
<i>Student/scholier</i>	236	7,2		7,3		
<i>Huisvrouw</i>	568	7,5	0,141	7,5	0,129	<0,001
<i>WW/AWW/WAO</i>	144	6,9		7,1		
<i>Gepensioneerd</i>	418	7,6		7,6		
<i>Anders</i>	77	7,3		7,3		
<i>R² model</i>	0,055					

Tabel 11.2 Effect individuele kenmerken op oordeel dimensie woning (totale n=2575)

	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P -waarde</i>
Inkomen						
<i>Laag</i>	643	7,2		7,2		
<i>Gemiddeld</i>	1523	7,7	0,286	7,7	0,289	<0,001
<i>Hoog</i>	409	8,2		8,2		
Opleidingsniveau						
<i>Laag</i>	685	7,6		7,7		
<i>Middelbaar</i>	951	7,7	0,053	7,7	0,004	0,983
<i>Hoog</i>	939	7,7		7,7		
Bel. bezigheid						
<i>Werk</i>	1124	7,7		7,6		
<i>Student/scholier</i>	236	7,4		7,5		
<i>Huisvrouw</i>	570	7,8	0,128	7,8	0,103	<0,001
<i>WW/AWW/WAO</i>	144	7,3		7,6		
<i>Gepensioneerd</i>	423	7,8		7,8		
<i>Anders</i>	78	7,5		7,5		
<i>R² model</i>	0,092					

Tabel 11.3 Effect individuele kenmerken op oordeel dimensie veiligheid (totale n=5288)

	<i>N</i>	<i>Niet gecor. gem</i>	<i>Eta</i>	<i>Gecor. gem.</i>	<i>Beta</i>	<i>P -waarde</i>
Inkomen						
<i>Laag</i>	1255	2,3		2,4		
<i>Gemiddeld</i>	3112	2,0	0,087	2,0	0,131	<0,001
<i>Hoog</i>	921	1,8		1,7		
Opleidingsniveau						
<i>Laag</i>	1345	1,8		1,8		
<i>Middelbaar</i>	1971	2,0	0,093	2,0	0,098	<0,001
<i>Hoog</i>	1972	2,2		2,3		
Bel. bezigheid						
<i>Werk</i>	2288	2,2		2,2		
<i>Student/scholier</i>	522	2,3		2,1		
<i>Huisvrouw</i>	1135	1,8	0,140	1,9	0,127	<0,001
<i>WW/AWW/WAO</i>	276	2,3		2,2		
<i>Gepensioneerd</i>	910	1,6		1,6		
<i>Anders</i>	157	2,0		2,0		
<i>R² model</i>	0,038					

Tabel 11.4 Resultaten multivariate analyses tussen de individuele kenmerken en de drie dimensies

	<i>Fysiek</i>	<i>Woning</i>	<i>Veiligheid</i>
<i>Inkomen</i>	<0,001	<0,001	0,010
<i>Opleidingsniveau</i>	0,679	0,523	0,270
<i>Belangrijkste bezigheid</i>	0,009	0,095	<0,001